

Självständigt arbete (30 hp)

Författare	Program/Kurs
Kn Ludvig Karlberg	HOP 19-21
Handledare	Antal ord: 19571
Docent Aida Alvinus	Beteckning
	Kurskod
	Självständigt arbete mastersuppsats, krigsvetenskap
	2HO013
EN ANALYS AV PROTOTYPISKA MASKULINA REAKTIONER HOS FÖRSVARSMAKTENS LEDARE	
<u>Sammanfattning:</u>	
<p>Trots att Sverige är det mest jämställda EU-landet och fortsätter att utvecklas i en positiv riktning håller Försvarsmakten inte jämna steg med denna utveckling. Försvarsmakten som organisation präglas alltjämt av en omfattande jämställdhetsproblematik där socialt genuskodade maskulina praktiker medför destruktiva effekter för såväl män som kvinnor i form av fenomenet hypermaskulinitet.</p> <p>En förklaring till problematiken kan stå att finna i Mosher och Tomkins utvecklingspsykologiska sociokulturella teoribildning om hypermaskulin socialisation och enkulturation. De menar att maskulinitet formas och reproduceras genom prototypiska reaktioner när maskulinitet utmanas. Särskilt stor påverkan har reaktionerna från individer med stor normerande påverkan i form av maskulin status och rangordning. Denna teori prövas i uppsatsen genom att Norman Faircloughs tredimensionella modell för kritisk diskursanalys appliceras på två reaktioner från överbefälhavare Micael Bydén och arméchef Karl Englbrektsson.</p> <p>Analysen visar att Mosher och Tomkins teori kan förklara Försvarsmaktens högsta företrädares reaktioner då maskuliniteten utmanas. Den kritiska diskursanalysen visar på hur såväl Bydén som Englbrektsson i sina reaktioner ger uttryck för det som Mosher och Tomkins benämner som den motverkande prototypiska reaktionen. De två ytterligare prototypiska reaktionerna, den defensiva respektive reparativa, lyser med sin frånvaro. Bydén och Englbrektsson vänder hotet mot den egna maskuliniteten från sig själva och mot omgivningen genom att demonstrera än mer maskulinitet. Sociokulturella förklaringsmodeller och genusaspekter åsidosätts och genusaspekter utelämnas fullständigt. Istället görs enstaka individer ansvariga för destruktiva beteenden vilket förnekar maskulinitetens och organisationens roll. I förlängningen riskerar reaktionerna att leda till en reproduktion av hypermaskuliniteten i Försvarsmakten.</p>	
<u>Nyckelord:</u>	
Hypermaskulinitet, socialisation, enkulturation, kritisk diskursanalys, Försvarsmakten.	

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1. BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING	4
1.2. SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGA	6
1.3. MATERIAL OCH AVGRÄNSNINGAR	6
1.4. BEGREPPSFÖRKLARING	7
1.4.1. Hegemonisk maskulinitet.....	7
1.4.2. Hypermaskulinitet	8
1.4.3. Hypermaskulin socialisation och enkulturation.....	8
1.4.4. Diskurs	9
1.5. DISPOSITION.....	10
2. TIDIGARE FORSKNING	10
2.1. MOSHER OCH TOMKINS	10
2.2. HYPERMASKULINITET I MILITÄRA ORGANISATIONER	11
2.3. UPPSATSENS FORSKNINGSBIDRAG	13
3. TEORI.....	14
3.1. TEORETISKT RAMVERK OCH VAL AV KRITISK DISKURSANALYS SOM TEORI	14
3.2. SOCIALKONSTRUKTIONISM SOM VETENSKAPSFILOSOFISK POSITION.....	15
3.3. KRITISK DISKURSANALYS SOM TEORI OCH METOD	17
3.4. KRITISK DISKURSANALYS SOM TEORI.....	18
3.4.1. Centrala drag i kritisk diskursanalys	18
3.4.2. Faircloughs kritiska diskursanalys	20
3.4.3. Kritik mot teoretisk kritisk diskursanalys	20
3.5. ATT SKRIPTA MACHOMANNEN: HYPERMASKULIN SOCIALISATION OCH ENKULTURATION	21
3.5.1. Förändring av maskulinitet och de tre prototypiska reaktionerna	23
3.5.1.1. Den motverkande prototypen	24
3.5.1.2. Den defensiva prototypen	24
3.5.1.3. Den reparatoriska prototypen	25
3.5.2. Kritik.....	25
4. METOD	26
4.1. FORSKNINGSDESIGN	26
4.2. FAIRCLOUGHS TREDIMENSIONELLA MODELL.....	27
4.2.1. Text.....	28
4.2.2. Diskursiv praktik	29
4.2.3. Social praktik	30
4.3. ANALYTISKT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	30
4.4. REFLEXIVITET	31
4.5. ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	32
5. ANALYS OCH RESULTAT	33
5.1. PRESENTATION AV ANALYS	33
5.2. ÖVERBEFÄLHAVARE MICAEL BYDÉNS UTTALANDE.....	34
5.2.1. Text.....	35
5.2.2. Diskursiv praktik	37
5.2.3. Social praktik	38
5.3. ARMÉCHEF KARL ENGELBREKTSSONS UTTALANDE	40
5.3.1. Text.....	41
5.3.2. Diskursiv praktik	44
5.3.3. Social praktik	45

6. AVSLUTNING	48
6.1. SAMMANFATTNING	48
6.2. TEORETISKA IMPLIKATIONER	49
6.3. METODOLOGISKA IMPLIKATIONER	50
6.4. PRAKTISKA IMPLIKATIONER	50
6.5. FORTSATT FORSKNING	51
7. REFERENSLISTA	53

1. Inledning

1.1. Bakgrund och problemformulering

Sverige är det mest jämställda EU-landet och har så varit de senaste tretton åren (European Institute for Gender Equality, 2019). EU:s jämställdhetsindex visar att Sverige har en positiv trend och att jämställdheten fortsätter att öka inom så gott som alla områden. Detta trots den redan höga utgångspunkten. Jämställdheten i Försvarsmakten följer dock inte denna positiva trend. Efter att ”det sista manliga yrkesmonopolet” föll år 1989 öppnade Försvarsmakten formellt upp för kvinnor att söka sig till det militära yrket. Detta som det sista yrkesområdet i Sverige (Sundevall, 2011). Detta medförde ett visst inflöde av kvinnliga officerare men det dröjde ända till 2013 innan den första kvinnliga generalen utanför det försvarsmedicinska området utsågs (Försvarsmakten, 2013). Först 2020 utsågs den första kvinnliga armégeneralen (Chefstidningen, 2020). Den numerära ökningen av kvinnor i Försvarsmakten förefaller vidare nu i princip ha stagnerat totalt vilket innebär att år 2019 uppnådde Försvarsmakten endast ett av de numerära målen i form av ökad andel kvinnor. Varken andelen kvinnor som påbörjar officersprogrammet respektive specialistofficersprogrammet, kvinnor i personalkategori heltidsanställda soldater, eller kvinnor i personalkategorin tidvis tjänstgörande soldater nådde de uppställda målen (Försvarsmakten, 2019). Andelen kvinnor i personalkategorin civilanställda arbetstagare minskade. Försvarsmakten medger att andelen kvinnor inte ökar i takt med varken förväntningar eller uppställda kvantitativa mål (Försvarsmakten, 2019). Detta trots att till exempel positiv särbehandling tillämpas där så är möjligt (Försvarsmakten, 2019). Det enda numerära mål i form av ökad andel kvinnor som uppnåddes år 2019 var andelen kvinnor i personalkategorin heltidsanställda officerare som ökade från 6,6 % till 7,2 %. Något förenklat kan sägas att förutsatt en fortsatt ökning i samma takt kommer andelen kvinnor utgöra 50 % av personalkategorin heltidsanställda officerare först om 71 år förutsatt dagens personalramar. Ökningen från 2018 till 2019 är dock inte representativ för ökningstakten av andelen kvinnliga officerare. Sedan 2003 har andelen kvinnliga officerare i genomsnitt endast ökat med 0,2 % per år. Utvecklingen har sedan dess inte förbättrats nämnvärt. Vissa år, exempelvis så sent som från 2016 till 2017, föreligger ingen ökning alls (Försvarsmakten, 2018). Förutsatt en fortsatt ökning med 0,2 % per år kommer andelen kvinnor utgöra 50 % först om 204 år.

Dessa numerära diskrepanser är endast ett av symptomen på ojämställdheten inom Försvarsmakten. Militära organisationer särpräglas av socialt genuskodade praktiker vilka medför destruktiva effekter för såväl män som kvinnor. Militära organisationer är såväl giriga

(Coser, 1974) som totala (Goffman, 1961) vilket ger att de dels kräver blind lojalitet och dels isolerar sig från omgivningen i syfte att upprätthålla en autonomi. Detta möjliggör att den militära organisationen socialiserar sina medlemmar i en avsevärd utsträckning och reproducerar maskulina praktiker vilka förknippas med liv och död (Addelston & Stirrat, 1996; Hale, 2012). De maskulina praktikerna blir således förhärskande i de militära organisationerna och skapar en maskulin hegemoni (Rosen, Knudson & Fancher, 2003). På grund av denna maskulina hegemoni breder en hypermaskulinitet ut sig där överdrivna stereotypiska maskulinitetsbeteenden frodas (Messerschmidt, 2005). Denna maskulinitet drabbar företrädesvis kvinnor men kan också riktas mot andra män (Mosher & Sirkin, 1984). Hypermaskuliniteten tar sig uttryck i form av allt från avsaknad av anpassad materiel till sexuella övergrepp (Alvinus & Holmberg, 2019; Morris, 1996; Spak & McCart, 2010; Turchik & Wilson 2010). Utsagorna i uppropet #givaktochbitihop (DN, 2017) i samband med #metoo-rörelsen utgör exempel på hypermaskulinitetens destruktivitet. Så sent som i december 2020 publicerade SVT en granskning innehållande utsagor från värnpliktiga om hypermaskulina beteenden och attityder (SVT, 2020). Ytterligare ett tecken på de destruktiva effekterna i Försvarsmakten är kvinnors arbetsmiljö. I Försvarsmakten har kvinnor mer än dubbelt så hög sjukfrånvaro som män; 3,63 % respektive 1,68 % (Försvarsmakten, 2019).

Trots ett starkt politiskt tryck samt en offentlig explicit ambition från Försvarsmakten att öka jämställdheten förefaller således jämställdhetsprogressionen i Försvarsmakten präglas av misslyckande. Detta än mer så i skenet av övriga samhällets fortsatt positiva utveckling vilken överstiger Försvarsmaktens (European Institute for Gender Equality, 2019).

En förklaring till detta, och möjligtvis ett sätt att på sikt bryta den maskulina hegemonin trots den långsamma ökningen av andelen kvinnor, kan stå att finna i Mosher och Tomkins (1988) utvecklingspsykologiska sociokulturella teoribildning om hypermaskulin socialisation och enkulturation. Skriptteorin är primärt en personlighetsteori men Mosher och Tomkins (1988) menar att det även förekommer kulturella skript där ett antal regler delas av en grupp eller en hel nation. Ett exempel på denna typ av grupp som delar regler för kulturella skript är Försvarsmakten som bland annat delar den maskulinitet som beskrivits ovan. Om vissa skript ses som eftersträvansvärda inskräps de än tydligare i individen och spelar större roll för hur dessa interna regler tolkar och reagerar på livets scener (Mosher & Tomkins, 1988). Med detta perspektiv leder Försvarsmaktens maskulina hegemoni till en spiral där maskulinitet ses

som eftersträvansvärd vilket reproducerar dessa maskulina skript ytterligare. Enligt Mosher och Tomkins (1988) sker denna reproduktion av hypermaskulinitet främst i situationer då maskuliniteten är hotad vilket delvis skulle kunna förklara jämställdhetsarbetets minimala progression. Dessa situationer medför emellertid även en möjlighet till att förändra maskulina skript och bryta spiralen. Särskilt stor roll spelar reaktionen hos de män med högst maskulin status och rangordning då deras reaktioner har en normerande påverkan på omgivningen (Mosher & Tomkins, 1988). I en hierarkiskt präglad organisation likt Försvarsmakten bör antas att dessa män företrädevis utgörs av de högsta cheferna i form av bland annat överbefälhavare och försvarsgrenschefer. De reaktioner som får stor spridning inom det maskulina kollektivet, exempelvis offentliga uttalanden, besitter särskilt stor påverkan. Mosher och Tomkins identifierar tre prototypiska reaktioner vilka får olika effekter på maskulina skript; motverkande, undvikande samt reparativa reaktioner. En nyckel till att förändra Försvarsmaktens maskulina hegemoni står således, om Mosher och Tomkins teori prövas med positivt resultat, att finna hos Försvarsmaktens högsta företrädare i form av exempelvis ÖB eller försvarsgrenscheferna och hur de reagerar i situationer i då maskuliniteten utmanas.

1.2.Syfte och forskningsfråga

Syftet med denna uppsats är att kritiskt teoretiskt pröva huruvida Mosher och Tomkins teorier om prototypiska reaktioner som en del av hypermaskulin socialisation och enkulturation kan förklara hur Försvarsmaktens högsta företrädare reagerar då maskuliniteten utmanas.

Förhoppningen är att om så är fallet kan detta skapa förståelse för samt belysa hur Försvarsmaktens maskulina hegemoni kan förändras av männen själva.

- Kan Mosher och Tomkins (1988) teori om prototypiska reaktioner som en del av hypermaskulin socialisation och enkulturation förklara Försvarsmaktens högsta företrädares reaktioner då maskuliniteten utmanas?

1.3.Material och avgränsningar

Empirin i uppsatsen utgörs av två reaktioner på offentlig utmaning av maskuliniteten. Den ena i form av överbefälhavare Micael Bydén's reaktion den 29/11 2017 på det upprop som publicerades i DN i samband med #metoo. Den andra i form av arméchef Karl Engelbrektssons reaktion den 8/12 2020 på de uppgifter om våld och sexism vid utbildningen

av värnpliktiga vid Livregementets husarer, K3, som SVT publicerat. Båda reaktionerna manifesterar sig i form av inspelade filmer vilka Försvarsmakten har publicerat på sin hemsida. Dessa mäns reaktioner har valts med anledning av att Bydén och Engelbrektsson är två av de män med absolut högst maskulin status och rangordning i Försvarsmakten vilket således ger att deras reaktioner har en mycket stark normerande påverkan på omgivningen (Mosher & Tomkins, 1988). Det förefaller vidare rimligt att anta att denna typ av reaktion som sprids offentligt såväl inom som utom Försvarsmakten når störst spridning och vilket beskrivits ovan således bör besitta störst normerande påverkan. Detta i kontrast till exempelvis reaktioner vilka inte sprids offentligt och därmed inte utgör reaktioner av det slag vilka Mosher och Tomkins avser. Detta ökar lämpligheten i att just dessa reaktioner utgör empiri då maskuliniteten utmanas som allra mest då den ställs i kontrast mot övriga samhället med dess jämställda prägel vilket redogjorts för ovan. Att kritiken, utmaningen, publicerats i media ger även att än mer står på spel och att reaktionen ställs på sin spets vilket torde gynna besvarandet av frågeställningen. Ytterligare en avgränsning har skett i form av tid då två reaktioner i närtid har valts. Detta motiveras av att det är samtiden och den kontemporära kontexten vilken studeras.

1.4. Begreppsförklaring

1.4.1. Hegemonisk maskulinitet

Begreppet hegemonisk maskulinitet har populariserats och definierats av Connell och Messerschmidt (2005). Hegemonisk maskulinitet kan förstås som ett mönster av praktiker vilka tillåter mäns dominans över kvinnor att fortleva. Hegemonisk maskulinitet särskiljs från andra maskuliniteter vilka i regel är underordnade den hegemoniska maskuliniteten. Detta innebär dock inte att den hegemoniska maskuliniteten står att finna hos alla män utan snarare en minoritet vilken dock är synnerligen normativ. Den förkroppsligar det mest ärofyllda sättet att vara man och tvingar alla andra män att positionera sig själva i relation till den samtidigt som den ideologiskt legitimerar kvinnors globala underkastelse. Vissa män antar en stark form av maskulinitet medan andra följer med strömmen och drar nytta av patriarkatet. Hegemonibegreppet är som starkast mellan dessa två grupper av män samt för graden av efterlevnad hos heterosexuella kvinnor. Hegemonin kan ta sig uttryck i flera olika former av makt och dominansen uppnås genom strukturer, kultur, institutioner, påverkan samt våld. Den hegemoniska maskuliniteten har exempelvis kunnat påvisas vara institutionaliserad i vissa

organisationer (Cheng, 1996; Cockburn, 1991) och Messerschmidt (1995) har påvisat hur den även kan identifieras i specifikt beslutsfattande. I militära organisationer är hegemonisk maskulinitet särskilt framträdande vilket bland annat ger upphov till tidigare beskrivna problematik (Barrett, 1996). Den hegemoniska maskuliniteten är inte given utan det kan uppstå en kamp mellan olika maskuliniteter och nya maskuliniteter kan ersätta gamla (Connell & Messerschmidt, 2005).

1.4.2. Hypermaskulinitet

Hypermaskulinitet är en term sprungen ur psykologin för att beteckna mäns tendenser till att anamma och hålla fast vid rigida könsrollsskript i form av överdrivet manligt stereotypiskt beteende. Mosher och Sirkins (1984) lanserade begreppet och utvecklade även *Hypermasculinity Inventory* vilket kan användas för att mäta komponenter vilka visar på hypermaskulinitet hos en individ. Hypermaskulinitet är mer vanligt förekommande där hegemonisk maskulinitet är påtaglig, exempelvis militära organisationer (Messerschmidt, 2005). Hypermaskuliniteten drabbar till största del kvinnor men även män kan falla offer för dess destruktiva beteenden (Mosher & Sirkin, 1984). I en militär organisation kan hypermaskuliniteten ta sig uttryck i form av allt från avsaknad av anpassad materiel till sexuella övergrepp (Alvinus & Holmberg, 2019; Morris, 1996; Spak & McCart, 2010; Turchik & Wilson, 2010). Hypermaskulinitet i militära organisationer redogörs för i vidare omfattning under tidigare forskning i avsnitt 2.

1.4.3. Hypermaskulin socialisation och enkulturation

Begreppen socialisation och enkulturation är två generella termer vilka företrädesvis är vanligt förekommande inom utvecklingspsykologi. Med socialisation avses den process vilken gör oss till del av det samhälle som omger oss (Egidius, 2021). Mosher och Tomkins (1988) specificerar socialisation än mer som att göra någonting socialt eller att anpassa någonting för livet som en del av kamratskap med familj eller andra. Just hypermaskulin socialisation avser således hur hypermaskulinitet omvandlas till specifika beteenden i relation till omgivningen och till del av det sociala samspelet. Att gå, stå och tala på ett visst sätt kan vara del av denna socialisation. I samband med socialisation kan även talas om socialiseringsagenter vilka är de faktorer som har någon form av påverkan på socialiseringen (Egidius, 2021). I bemärkelsen hypermaskulin socialisation kan dessa exempelvis utgöras av

de tidigare nämnda män, Bydén och Engelbrektsson, vilka åtnjuter hög maskulin status. Enkulturation avser en individs inväxande i den kultur som omger individen. Termen är till del synonym med socialisation men betonar hur det omgivande samhällets normer, attityder och värderingar införlivas (Egidius, 2021). Hypermaskulin enkulturation beskriver således den process genom vilken individen adopterar hypermaskulin kultur och värderingar. Mosher och Tomkins exemplifierar detta i form av machoritualer som bland annat firanden efter militära umbäranden eller provningar. När en nybliven rekryt tar sig igenom en provning, exempelvis Försvarsmaktens så kallade baskerprov, antar hen en ny identitet som krigare vilket firas och individen hyllas för detta. Firandet av detta är ett firande av världsbilden och ett rättfärdigande av ideologin. Detta ger att enkulturationen är ett faktum och associerade normer attityder och värderingar görs till en del av individen (Mosher & Tomkins, 1988). Denna typ av definition och användande av enkulturation och socialisationsbegrepp i relation till hypermaskulinitet får även stöd av Messerschmidt (2018) som redogör för snarlika resonemang. Mosher och Tomkins teori redogörs för i vidare utsträckning under teoriavsnittet i kapitel 3.

1.4.4. Diskurs

Diskursbegreppet är centralt för den kritiska diskursanalysen vilken utgör teori och metod i uppsatsen. Norman Fairclough använder sig i sin teoribildning utav en tudelad begreppsdefinition. Dessa är diskurs i form av abstrakt bruk av:

”(...) substantivet diskurs som *språkbruk såsom social praktik*” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 72)

samt

”(...) substantivet diskurs med artikel (...) *som ett sätt att tala som ger betydelse åt upplevelser utifrån ett bestämt perspektiv*”. (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 72)

Den sistnämnda definitionen avser således specifika diskurser som är åtskiljbara från andra diskurser; akademiskurser, militärdiskurser eller dylikt (Widerberg, 2010).

Vidare använder sig Fairclough företrädevis av en definition där diskurs enbart innefattar lingvistiska beståndsdelar om inte annat tydligt sägs. Detta är en restriktiv definition och skiljer sig från Laclau och Mouffe som inkluderar även icke-lingvistiska beståndsdelar

(Widerberg, 2010). Faircloughs restriktiva definition lämpar sig väl för just denna text med hänsyn till empirin vilken företräddelsevis innefattar just lingvistiska beståndsdelar. Det bör här betonas att textbegreppet är att betrakta i dess bildliga bemärkelse. Text kan således utgöras av såväl film som musik förutsatt att dessa lingvistiska beståndsdelar kan identifieras. I filmklipp likt uppsatsens empiri, som utgörs av på förhand formulerade tal vilka har försetts med undertexter, är dessa lingvistiska beståndsdelar synnerligen tydliga.

Vidare definierar Fairclough diskurs som konstituerad såväl som konstituerande.

Reproduktion, fabrikation och omdanande av såväl flera typer av relationer, från makt till identitet, sker parallellt med påverkan från övriga praktiker såsom strukturer och institutionalitet. Att denna påverkan sker parallellt ger att en dialektisk relation kan påvisas.

1.5. Disposition

Texten är uppdelad i sex avsnitt. I det inledande avsnittet redogörs för bakgrund samt problemformulering vilka leder fram till syfte och forskningsfrågor. I det andra avsnittet presenteras tidigare forskning samt uppsatsens forskningsbidrag. I det tredje avsnittet beskrivs det teoretiska ramverket vilket utgörs av vetenskapsfilosofisk position, teoribildningar inom kritisk diskursanalys samt hypermaskulin socialisation och enkulturation. I det fjärde avsnittet beskrivs uppsatsens forskningsdesign samt metodiken i Faircloughs kritiska diskursanalys vilken utgör uppsatsens metod. I det femte avsnittet redogörs för analysen av empirin. I det sjätte och avslutande avsnittet återfinns en sammanfattning av resultaten, teoretiska och metodologiska implikationer, uppsatsens praktiska implikationer samt förslag till fortsatt forskning.

2. Tidigare forskning

2.1. Mosher och Tomkins

Mosher och Tomkins teori om hypermaskulin socialisation och enkulturation refereras till enstaka gånger i enstaka framträdande verk såsom exempelvis Connells och Messerschmidts *Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept* (2005). Endast i en handfull artiklar förefaller Mosher och Tomkins teori figurera mer än som enstaka referens, exempelvis i Vokey, Tefft och Tysiaczny (2013). Ingen av dessa artiklar använder sig av just de prototypiska reaktionerna vilka är centrala för denna uppsats. Forskningsläget är således synnerligen bristande och gör prövningen av denna del av teorin än mer relevant.

Med tanke på Tomkins framträdande roll inom skriptteori och Moshers motsvarande roll inom hypermaskulinitetsfältet kan det tyckas anmärkningsvärt att vidare forskning saknas i så pass stor utsträckning. En bidragande faktor till att Mosher och Tomkins teori inte rönt större uppmärksamhet, vidare spridning eller prövats empiriskt ytterligare kan vara att den publicerades då de båda befann sig i slutet av sina akademiska karriärer. Tomkins avled en tid efter publiceringen och Mosher förefaller ha avslutat sin akademiska karriär ett fåtal år efter publiceringen. De har således inte själva haft möjlighet att propagera för teorin eller verka ytterligare för teorins giltighet vilket kan ha lett till att den till stor del förefaller ha fallit i akademisk glömska.

2.2. Hypermaskulinitet i militära organisationer

Hypermaskulinitet är, liksom redogjorts för ovan, vida utbredd i militära organisationer och uttrycket för dessa normer är ett globalt fenomen om än med olika karaktäristika (Messerschmidt, 2005; Rimalt, 2007). Omfattande forskning visar på hur manlig sammanhållning associeras med hypermaskulinitet och dess tillhörande uttryck för extrema, överdrivna och stereotypiska maskulina attribut och beteenden (Messerschmidt, 1993). De negativa sociala konsekvenserna är överhängande och resulterar i flera fall i våldsamt och kriminellt beteende (Winslow, 1997). Vidare har påvisats hur militär personal är mindre benägen till kriminella handlingar generellt men mer benägen till kriminella handlingar riktade mot kvinnor specifikt (Morris, 1996). Detta är tätt sammanbundet med en kultur präglad av hypermaskulinitet som associeras med det militära livet och objektifiering samt förnedring av kvinnor. Det socialt negativa beteendet mot kvinnor etableras som praktiker vilka föds ur genusmotsättningar inom de militära organisationerna och etablerar ett ofrånkomligt maktförhållande mellan hypermaskulina förövare och offer (Messerschmidt, 2018). Denna hypermaskulinitet förmedlas vidare i militära organisationer genom socialisation och förstärks av den höga andelen män i de militära organisationerna (Morris, 1996). Med detta i beaktande och med tanke på Försvarmaktens höga andel män och låga ökningstakt av andelen kvinnor torde förändringar av hypermaskuliniteten föranledda av just en större andel kvinnor vara synnerligen avlägsna. Detta faktum ökar relevansen för uppsatsens forskningsbidrag då fokus ligger på förändring av hypermaskulinitet på andra sätt än genom att öka andelen kvinnor.

Hypermaskulinitet har vidare visat sig kunna minska i situationer då andelen kvinnor varit hög och den militära enheten inte befunnit sig i fältliknande omständigheter. Dessa framsteg

har dock visat sig omintetgjorda när krävande fältsituationer uppstått. Stereotypa maskulina krigarideal har då dominerat oavsett andelen kvinnor i gruppen (Rosen, Knudson & Fancher 2003). Trots att hegemoniskt maskulina praktiker idag i större utsträckning utsätts för skiljande sociala praktiker hos den långsamt ökande andelen kvinnor (Gardiner, 2012) är det inte givet att de hypermaskulina normerna förändras tack vare detta. När kvinnor möter de maskulina praktikerna i militära organisationer sker i regel inte en harmonisk ackommodation, vilket framstår som eftersträvansvärt för utomstående betraktare, utan istället pådyvlas kvinnor maskuliniteten vilken de förutsätts acceptera, adoptera och integrera (Wilén & Heinecken, 2018). Denna transformation ses av vissa ses som ofrånkomlig (Wilén & Heinecken, 2018) medan andra menar att det är ett val, om än ett med få fördelar och många nackdelar (Cohn, 1987; Eduards, 2012). Heinecken (2017) vidareutvecklar detta resonemang och menar att det kan ses som ett val för kvinnan att adoptera maskuliniteten men att alternativen inte är praktiskt genomförbara. Att hålla fast vid femininiteten och de sociala praktiker som kan vara förekommande i övriga samhället medför negativa konsekvenser för den utsatta enskilda kvinnan och istället anammas den maskulina identiteten. Detta leder till att maskuliniteten svårligen förändras utan att andelen kvinnor uppnår en kritisk massa (Simic, 2010). De mest långtgående menar att denna transformation av kvinnan går så långt som att en tro om mannen som överlägsen etsas fast i kvinnors trossystem (Tetreault, 1988). Dessa grupperingar beskriver de militära praktikerna som en kulturell konstruktion besittande en form av inneboende väpnad maskulinitet vilken riktas mot femininitet (Rimalt, 2007). Även de som inte ansluter sig till ofrånkomligheten i transformationen, utan ser det om att kvinnor kan välja att uppgå i maskulin identitet eller inte, instämmer i att valet försvåras av socialt konstruerade hinder. Ett exempel på detta är hur Doan och Portillo (2017) menar att kvinnor upplever sin egen identitet som av mer flytande karaktär än mäns vilket ger att de anpassar sig till de rådande maskulina praktikerna. Förändring av hypermaskulina praktiker mellan män, fränsett andelen kvinnor, förefaller således vara gynnsam att utforska ur ett forskningsperspektiv.

Ett mönster i den tidigare forskningen förefaller vara att den allra största delen av tidigare forskning kring hypermaskulinitet är fokuserad på förekomsten av hypermaskulinitet i de militära organisationerna. Förändring av densamma tycks saknas eller vara otillgänglig. Som en del av detta tycks även saknas tidigare forskning inriktad på maskulin normativ påverkan från ledarskiktet i militära organisationer vilket ökar relevansen för uppsatsens

forskningsbidrag. Med tanke på att hypermaskulinitet lanserades som ett akademiskt begrepp först 1984 (Mosher & Sirkin, 1984) förefaller det inte otänkbart att forskningen om militär maskulinitet hittills till stor del har varit i sin linda och företrädevis därför har varit inriktad på att konstatera just förekomsten av hypermaskulinitet. Detta kan tänkas vara i linje med genusforskning generellt där exempelvis även problematiserande klassiska verk som Connells *Gender and Power* (1987) eller Butlers *Gender Trouble* (1990) vilka härstammar från samma period. Ytterligare specificitet gällande reproduktion samt förändring av hypermaskulinitet, vilket denna uppsats fokuserar på, kan således tänkas vara vad som utgör en andra våg av forskning om militär hypermaskulinitet.

2.3. Uppsatsens forskningsbidrag

Det inomvetenskapliga forskningsbidraget till tidigare forskning utgörs av att pröva ett potentiellt verktyg för analys av, och medföljande förståelse för, hypermaskulinitetens fortlevnad. Mosher och Tomkins (1988) efterlyser själva forskning där deras teori nyttjas för att demonstrera giltigheten i dess konstruktion. Denna typ av, beroende på utfall, empiriska upptäckter leder vidare i en spiral innefattande teori, empirisk upptäckt och teoriutveckling. Med hänsyn till den ovan beskrivna bristen på tillämpning av Mosher och Tomkins teori torde uppsatsens inomvetenskapliga forskningsbidrag, återigen beroende på utfall, potentiellt vara stort. Uppsatsen bidrar vidare till forskning kring hypermaskulinitet som fenomen i allmänhet och hypermaskulinitet i militära organisationer i synnerhet. Detta bedöms vara utvecklande för krigsvetenskapen som ämne men för att förstå den militära organisationens villkor antas ett tvärvetenskapligt förhållningssätt där såväl genusvetenskap som sociologi och psykologi inkorporeras.

Uppsatsen bedöms vidare utgöra ett utomvetenskapligt bidrag. Försvarmakten kan, beroende på utfall, med hjälp av denna uppsats få bättre kännedom om vilka maskulina uttryck som kan identifieras hos dess högsta företrädare med störst maskulin påverkan. Försvarmakten kan vidare få ökad förståelse för vilka effekter dessa reaktioner får för hypermaskulinitetens fortlevnad. Mosher och Tomkins (1988) menar vidare att denna typ av forskning är direkt motverkande till machoideologiska skript vilket i sig, med tanke på tidigare beskrivna jämställdhetsutmaningar, bör vara synnerligen gynnsamt för Försvarmakten.

3. Teori

3.1. Teoretiskt ramverk och val av kritisk diskursanalys som teori

Det teoretiska ramverket för denna text utgörs av Norman Faircloughs kritiska diskursanalys samt Mosher och Tomkins hypermaskulina socialisation och enkulturation. För att skapa fullödig förståelse för läsaren inkluderas inte enbart en redogörelse för Faircloughs kritiska diskursanalys utan även beskrivningar av vetenskapsfilosofisk position samt gemensamma drag för kritisk diskursanalys. Den sociala praktiken, en dimension av Faircloughs tredimensionella modell vilken redogörs för senare, utgörs av ovan nämnda hypermaskulina socialisation och enkulturation. Förståelsen för den i vissa fall komplexa kritiska diskursanalysen är central för texten vilket medför att denna del av teoriavsnittet är tämligen omfattande. Den kritiska diskursanalysen är central för texten med anledning av dess uttalade fokus på diskursiva praktiker som ofrånkomliga producenter och reproducenter av diskrepanser i maktförhållanden. Den är även central med anledning av det kritiska och aktiva förhållningssättet där diskursiva praktikers upprätthållande av jämlikhetsdiskrepans är i fokus. Dessa aspekter, bland flera andra, gör den kritiska diskursanalysen till synnerligen lämplig teoribildning för forskningsfrågan. Den maskulina hegemonin och hypermaskuliniteten är alla delar av diskrepanser i maktförhållanden och med ett kritiskt och aktivt förhållningssätt kan den kritiska diskursanalysen bidra till att belysa perspektiv som annars inte kunnat lyftas. Relevansen ökar även då den aktuella responsen från hegemonins främsta företrädare, empirin, är en text i bildlig bemärkelse. Film kan för en kritisk diskursanalys utgöra text förutsatt att lingvistiska beståndsdelar kan identifieras. I filmklipp likt dessa, som präglas av på förhand formulerade tal som har försetts med undertexter, är dessa lingvistiska beståndsdelar synnerligen tydliga. Detta gör att såväl den vetenskapsfilosofiska socialkonstruktionistiska positionen som den kritiska diskursanalysens lingvistiskt diskursiva karaktär samt Norman Faircloughs detaljerade lingvistiska textanalys är väl lämpade för att ge teoretiskt grund i besvarandet av forskningsfrågan. Socialkonstruktionismen ligger även till grund för kritisk diskursanalys som teori och metod och bör därmed redogöras för i syfte att läsaren ska uppnå erforderlig förståelse.

Kritik kan riktas mot valet av teori bland annat då den kritiska ansatsen kan leda till att empirin genomgående tolkas just kritiskt och att krystade problematiseringar manifesteras. Med hänsyn till den sociala gruppens prekära situation och den kritiska diskursanalysens ambition att ta ställning för den socialt utsatta gruppen kommer dock denna kritik på skam. Då såväl kvinnliga som manliga offer för hypermaskuliniteten, likt tidigare beskrivits, har

synnerligen begränsade möjligheter till motstånd är den kritiska diskursanalysen motiverad i syfte att bidra till att förbättra den sociala dimensionen. Ytterligare hänsyn kan tas till att den kritiska diskursanalysen riktas mot hegemonins yttersta företrädare vilka åtnjuter höga positioner hierarkiskt och svårligen kan sägas vara utsatta eller sakna förmåga till att värja sig. Vidare kan, då tidigare analyser av denna typ av reaktioner då maskuliniteten utmanas saknas, valet av teori ses som motiverad då en kritisk ansats öppnar upp för en stor mängd perspektiv och problematiseringar vilka sedan kan utgöra grogrund och utgångspunkt för ytterligare forskning med mindre kritiska ansatser. Valet av Mosher och Tomkins teori kan vidare kritiserats med anledning av den tidigare nämnda bristen på prövning av teorin. Då uppsatsen har en uttalat prövande ansats är detta förhållande dock snarast att anse som välkommet och ökar forskningsbidraget.

3.2. Socialkonstruktionism som vetenskapsfilosofisk position

Socialkonstruktionismen kan likt flertalet teorier sägas utgöras av ett flertal skiftande angreppssätt och perspektiv. Fyra primära teser kan emellertid sägas utgöra premisser för det socialkonstruktionistiska fältet (Burr, 2003):

Den första (1) tesen klarlägger att kunskap om världen ingalunda är en objektiv sanning. Den förståelse för världen, som vi tar för given, måste betraktas kritiskt. Idén om att världen på ett oproblematiskt sätt visar sin sanna natur för oss, genom våra observationer, måste angripas med ett kritiskt förhållningssätt. Likaså måste vi ifrågasätta uppfattningar om att konceptuell kunskap är baserad på objektiva observationer av vår värld (Barlebo Wennerberg, 2001). Detta står i skarp kontrast mot positivistiska positioner vilkas grundteser kan sägas vara att tingens natur är möjlig att avslöja genom observationer och att det som vi uppfattar existerar de facto också existerar (Börjesson & Palmblad, 2003; Andersson, 1982; Lindholm, 1985). Genom att inta en socialkonstruktionistisk position förutsätts en inneboende skepsis och kritik mot uppfattningar om hur världen sägs vara. En vital del av denna första tes är kategoriseringar och den roll de spelar för vår uppfattning av världen. Ett exempel på denna tidigare nämnda skepsis och kritik skulle, enligt socialkonstruktionismen, kunna vara uttrycket för normativa kategoriseringar i form av män respektive kvinnor som en i samhället förhärskande kategorisering. Med tanke på hur forskningen visar att

skillnader inom könen kan vara större än skillnader könen emellan skulle en lika naturlig kategorisering kunna vara baserad på längd eller typ av navel (Burr, 2003).

Den andra (2) tesen belyser att vår förståelse för världen är kulturellt och historiskt bunden (Gee, 2011; Börjesson & Palmblad, 2003). Kategoriseringar, strukturer och mentala scheman är intimt sammanbundna med tid och plats för individens existens. Individens förståelse måste tolkas utifrån kontextuella frågor som var, när och hur. Ett aktuellt exempel på detta är dagens debatt (SVT Nyheter, 2020) där forskare eller politiker från det förgångna ges kritik för vad som idag kan uppfattas som rasistiska ideologier. Med ett socialkonstruktionistiskt förhållningssätt kan dessa individer inte förstås utifrån det kontemporära utan tvärtom utifrån dåtidens socioekonomiska förhållanden och idéhistoria. Vidare exempel är det som idag benämns som en ADHD-diagnos men som ett antal decennier tillbaka inte ens existerade förståelsemässigt. Världens natur är densamma men i form av människans kategoriseringar har förståelsen för denna natur förändrats (Burr, 2003).

Den tredje (3) tesen fastställer att det enbart är genom sociala processer som kunskap skapas såväl som upprätthålls. I och med att kunskap om världen inte kan baseras på hur världen *är*, liksom den första tesen fastslår existerar inte detta ”*är*”, måste vårt vetande om världen härstamma från någonting annat. Enligt socialkonstruktionismen konstrueras denna kunskap genom just sociala processer. Med särskild tonvikt på språket är det genom dessa interaktioner som kunskapen fabriceras. Vardagslivet kan ses som praktikerna inom vilka denna fabricerade kunskap konstrueras (Barlebo Wennerberg, 2001). Det bör betonas att kunskapen inte bara fabriceras här utan det är även här tävlingen förs om sanning respektive osanning. Detta kan tydligt exemplifieras genom politisk retorik där en part fabricerar en viss diskurs och framställer den som sanning medan en annan part framställer samma tillstånd som något helt olikt. Den egna uppfattningen om världen fastställs i stor utsträckning av denna tävling (Börjesson & Palmblad, 2003). Återigen bör betonas att den egna uppfattningens avgörande därmed inte är ett resultat av opartiska observationer av verkligheten utan av sociala processer i form av interaktion mellan individer (Burr, 2003).

Den fjärde (4) tesen klargör hur kunskapens processer och de sociala processerna är oskiljaktiga. De tre tidigare beskrivna teserna resulterar i sociala konstruktioner vilka för med sig såväl möjligheter som begränsningar för människan (Börjesson & Palmblad, 2003). Ett exempel kan ges genom att återkomma till forna tiders individer. Dessa kunde agera utifrån sin tids sociala konstruktioner, exempelvis benämmandet av individer som *kortskallar* eller *långskallar*, men en individ av idag ges inte samma möjligheter och omfattas således inte heller av samma begränsningar. Denna tes visar även på att konstruktioner av världen konstituerar maktförhållanden då de för individerna medför antydningar av acceptabla och oacceptabla handlingar och interaktioner. Detta skapar i sin tur en utgångspunkt för hur ytterligare konstruktioner kan komma att ta form (Burr, 2003; Barlebo Wennerberg, 2001).

3.3. Kritisk diskursanalys som teori och metod

Vid användandet av kritisk diskursanalys som analysverktyg är återopandandet av kritisk diskursanalys som teori ett måste (Henderson, 2005). Detta då teori och metod är tätt sammanknutna och utvecklar varandra. Teorin är behjälplig med metodutformning och analysverktyg på samma sätt som metoden är begreppsdefinierande och teoriutvecklande. Enligt Henderson (2005) går de två in i varandra i en så pass stor utsträckning att teori och metod svårligen kan skiljas från varandra eller hävdas vara enbart det ena eller det andra. Winther, Jørgensen och Phillips (2000) instämmer i denna syn på teori och metod som intimt knutna till varandra. Detta menar liksom Boréus och Seiler Brylla (2018) och hänvisar till att analysverktygen tillhandahålls genom en bas av teoretisk språkvetenskap. Detta perspektiv utvecklas vidare av Svensson (2019) som belyser det för den kritiska diskursanalysens centrala perspektivet att språk är att betrakta som en handling, att jämföra med en traditionell syn på språk som ett verktyg uppbyggt av regelbundna abstrakta system. Med detta perspektiv kan den kritiska diskursanalysen utveckla förståelsen för underliggande meningar och betydelser i människans tolkning av verkligheten (Svensson, 2019). Detta samtidigt som den fungerar som metod i studier av språkets nyttjande. Winther Jørgensen och Phillips (2000) menar att det är tack vare detta som den kritiska diskursanalysen dels fungerar som en metod för dataanalys och dels som grunden för teoretisk problematisering av relationen mellan diskursiva praktiker och sociala praktiker.

För att underlätta för läsaren har likväl en viss distinktion gjorts i uppsatsens disposition. I teoriavsnittet under rubrik 3.4 beskrivs den kritiska diskursanalysens mer teoretiska aspekter

medan de mer metodologiska aspekterna, däribland den tredimensionella modellen vilken är central för analysen, förpassas till metodavsnittet.

3.4. Kritisk diskursanalys som teori

3.4.1. Centrala drag i kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys är ett vitt begrepp som omfattar ett flertal olika riktningar och perspektiv. En innebörd av kritisk diskursanalys är så gott som allomfattande och betecknar ett flertal teoretiker och angreppssätt utan en tydlig konsensus om vad och vilka som bör omfattas. Bland dessa angreppssätt återfinns bland andra *diskurshistorisk metod* samt *socialsemiotik* (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Begreppet kritisk diskursanalys kan ses som bekymmersamt och i vissa fall kontroversiellt att tillhöra vilket komplicerar ytterligare (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). En annan innebörd, som till del som används i denna text, är benämningen på Norman Faircloughs specifika angreppssätt omfattande såväl filosofiska utgångspunkter som lingvistisk analysteknik och teoretiska metoder. För att tydliggöra det teoretiska ramverket redogörs nedan för fyra karakteristiska drag för kritisk diskursanalys. Då det synnerligen komplexa diskursanalytiska fältet är präglad av motsättningar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000; Boréus, 2011) görs inga anspråk på en fullödig redogörelse för samtliga dimensioner och perspektiv. Istället har de för denna text mest centrala dragen valts ut. Erforderlig adekvat förståelse sett till textens syfte bedöms likväl kunna uppnås trots denna förenkling.

1. Lingvistisk diskursiv karaktär

Likt redogjorts för tidigare fabriceras och konsumeras diskurser i vardagslivet vilket konstituerar den sociala arenan i form av identiteter, processer och relationer (Gee, 2011). De diskursiva vardagspraktikerna reproducerar och reformerar kulturen och den sociala världen (Gee, 2011; Börjesson & Palmblad, 2003). Kritisk diskursanalys kan vidare sägas vara ett nutida perspektiv och används därmed företrädesvis i forskningen för att betrakta den lingvistisk-diskursiva karaktären hos just kontemporära sociokulturella fenomen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Detta ger en premiss i form av att alla sociala fenomen inte kan vara av tal- eller textlingvistisk diskursiv karaktär. Diskursen består även av bilder vilket tillför ytterligare dimensioner gällande bland annat semiotiska egenskaper.

2. Konstituerande kontra konstituerad

Då kritisk diskursanalys är såväl konstituerande som konstituerad är det centralt för den kritiska diskursanalysen att diskurs, i bemärkelsen social praktik, befinner sig i dialektiska förhållanden till andra sociala praktiker (Gee, 2011). Diskursen är danande såväl som omdanande för sociala dimensioner samtidigt som den är en reflektion av desamma. Dimensioner som påverkar men inte är av diskursiv karaktär måste även de beaktas vid analyser av diskursiva praktiker. Detta är kontroversiellt och en allestädes närvarande fråga inom den kritiska diskursanalysen då främst poststrukturalister menar att diskurs uteslutande är konstituerande och således inte konstituerad (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Fairclough, bland andra, har nyttjat familjen som argument i frågan. Familjens relationer, identiteter och praktiker är komna ur diskursiv konstituering men har vartefter omdanats till praktiker, dimensioner och institutioner vilka inte är diskursiva.

3. Makt

En synnerligen vital komponent av kritisk diskursanalys är förhållningssättet att diskursiva praktiker ofrånkomligen producerar såväl som reproducerar diskrepanser i maktförhållanden. Inslag från marxistiska traditioner kan, trots Foucaults samt Laclaus och Mofes protester (Howarth, 2007), anses i detta resonemang då diskrepanserna inte bara är närvarande inom för makt klassiska kategoriseringar som kön, etnicitet och socioekonomisk klasstillhörighet (Börjesson & Palmblad, 2003). Centralt för denna splittring är användandet av maktbegreppet. Med ett perspektiv inspirerat av Foucault ses inte makt som en tvångskraft utan centralt är istället produktion av subjekt respektive agent (Börjesson & Palmblad, 2003). Forskningsfältet är inriktad mot hur de diskursiva praktikerna, och konstruerandet av desamma, upprätthåller maktrelationer i social interaktion samt hur grupper kan förfördelas (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

4. Kritiskt och aktivt förhållningssätt

Som redan framgått, men likväl bör betonas särskilt, är den kritiska diskursanalysens fjärrande från det neutrala forskningsidealet. Frånvaron av denna neutralitetsansats är uttalad och istället återfinns en ambition att aktivt reformera de sociala dimensionerna. Kritisk diskursanalys spelar en belysande roll i avslöjandet av diskursiva praktikers upprätthållande av jämlikhetsdiskrepans samt tar aktivt ställning för den sociala grupp som utsätts för desamma (Börjesson & Palmblad, 2003).

I just denna text utgörs den utsatta sociala gruppen tydligt av offer för hypermaskulinitet, företrädesvis kvinnor, i Försvarsmakten, vilket har redogjorts för i inledningen samt i kommande teoriavsnitt, och således tas alltså aktivt ställning för desamma.

3.4.2. Faircloughs kritiska diskursanalys

Nedan redogörs för ett antal av de drag som särskiljer just Faircloughs kritiska diskursanalys från det övriga fältet.

Fairclough förespråkar synen på diskurs som såväl konstituerad som konstituerande.

Diskursens vikt bland de sociala praktikerna är därmed central då den har förmågan att förändra relationer gällande såväl makt som identitet. Parallellt formas sociala praktiker av sociala strukturella praktiker och institutioner vilket leder till en form av socialdimensionell dialektik. Sociala strukturella praktiker är av karaktären att de är samhällsomfattande och kan inneha såväl som sakna inneboende diskursiva element.

Avslutningsvis bör nämnas att Fairclough betonar att diskursanalysen som en solitär är av mindre vetenskaplig nytta då det ofrånkomligen existerar komponenter i social praktik vilka inte är diskursiva (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Därav att sociologisk teori inkorporeras för att möjliggöra att denna dimension vävs in på ett adekvat sätt. Nyttjandet av språket skall betraktas som en beståndsdel i en maktrelation då språket bekräftar och reproducerar alternativt kritiserar diskursordningen utan några mellanting. Det primära syftet med kritisk diskursanalys är således att urskilja relationer mellan hur språket används och den sociala praktikens karaktär (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

3.4.3. Kritik mot teoretisk kritisk diskursanalys

Centralt i kritiken av Faircloughs kritiska diskursanalys är avsaknaden av resonemang kring subjektivitet och människans insikt om det egna språkbruket. Fairclough delar detta drag med övriga fältet och endast i viss utsträckning återfinns resonemang om diskursernas roll för konstruerande av sociala identiteter och relationer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Vidare i det närmaste ofrånkomlig kritik mot kritisk diskursanalys är avsaknaden av tydliga skiljelinjer mellan analysen av diskursen respektive den sociala praktiken (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Fairclough bemöter inte själv denna kritik och specificerar inte djupet av social analys (Börjesson & Palmblad, 2003). Detta leder till att diskursanalyser med identiska

forskningsfrågor kan skilja sig väsentligt. Vidare ger Fairclough inte uttryck för lämpliga sociokulturella teorier vilket ytterligare förstärker eventuella skillnader diskursanalyser emellan. Fairclough själv refererar till såväl Giddens som Foucault och Marx, och beskriver inte sina teorier i relation till samtida teori, vilket leder till ofrånkomliga debatter och disharmoni. Ett exempel på denna debatt är hur maktbegreppet ska behandlas, där Fairclough använt sig av både Van Dijks och Foucaults perspektiv gällande makt vilka sträcker sig från definitioner av makt som en form av missbruk i ena änden av skalan och produktivitet i den andra änden (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

För just denna text ses dock inte ovanstående kritik som begränsande utan utgör istället en möjlighet då det ökar friheten att definiera text och analys utefter syfte och forskningsfråga. Ambitionen i texten är dock likväl att uppnå teoretisk konsekvens i form av en teoretiskt röd tråd.

3.5. Att skriptade machomannen: Hypermaskulin socialisation och enkulturation

Teoribildningen om den skriptade machomannen: hypermaskulin socialisation och enkulturation (eng. Scripting the Macho Man: Hypermasculine Socialization and Enculturation) är baserad på Tomkins (1979) skriptteori samt i uppsatsen tidigare nämnda Moshers och Sirkins (1984) machopersonlighetskonstellation vilken legat till grund för det akademiska begreppet hypermaskulinitet. Tillsammans presenterade Mosher och Tomkins (1988) en kombinerad teoribildning där respektive teori förenades för att med ett holistiskt perspektiv förklara och belysa de machismoideologiska skript som ligger till grund för machopersonlighetsdrag i samhället. Teoribildningen är sprungen ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv och gör en ansats till att förklara såväl uppkomsten av dessa skript som deras roll under livets gång och hur de kan förändras. Stora delar av teorin, företrädesvis hur dessa skript skapas i ungdomen, äger mindre betydelse som social praktik i just denna uppsats. Empirin analyseras ur perspektiv gällande machoideologiska skript i vuxen ålder och hur de kan förklaras samt omdanas. Detta bör nämnas i syfte att vara transparent men förtar likväl inte teoribildningens relevans. Som sociokulturell teori torde teoribildningen vara väl lämpad och ovanstående begränsningar påverkar inte de delar som beskrivs nedan. Istället ger de teorierna större djup och ökad validitet då det finns en omfattande bakgrund att luta sig emot. Vidare växlar Mosher och Tomkins mellan ett rent

utvecklingspsykologiskt perspektiv och ett sociokulturellt. Denna tvärvetenskaplighet kan även den sägas öka gångbarheten och dess styrka.

I skriptteori är den allra mest grundläggande analysenheten scenen. Scenen är en händelse i ett liv, så som den har levts, med början och slut, minst en affekt och dess objekt. Flera sammanhängande scener utgör den handling i våra liv som vi benämner som personlighet. Genom ett antal interna regler för hur scener ska tolkas, reageras på, försvaras och skapas binds scener samman och organiseras i grupper av relaterade scener. Dessa interna regler har sin grund i att olika situationer och behov vi ställs inför väcker till liv vissa känsloreaktioner som tidigare i våra liv har bundits samman med situationer och människor med olika positioner och betydelser för våra liv. Exempelvis kan självhävdelse vara del av ett skript där även känslor av skam har varit förekommande och det uppstår då för individen omedvetna konflikter vilka yttrar sig i våra relationer och i våra reaktioner. Skriptteorin är primärt en personlighetsteori men Mosher och Tomkins (1988) menar att det även förekommer kulturella skript där ett antal regler delas av en grupp eller en hel nation. Om vissa skript setts som eftersträvansvärda inskräps de än tydligare i individen och spelar större roll för hur dessa interna regler tolkar och reagerar på livets scener.

Just machomannen utgår från ett antal regler i just machoskript vid skapandet och tolkandet av scener som hotar, utmanar eller ger möjlighet till att agera i enlighet med rollen som machoman enligt vad dessa skript föreskriver. Dessa machoskript organiserar barndomens scener där vad som stereotypiskt setts som överlägsna maskulina affekter som upphetsning och ilska socialiserats till att föredras framför stereotypiskt underlägsna feminina affekter som oro och rädsla. Detta förstärks av kulturella förutsättningar i form av maskulina riter i samband med den manliga uppväxten samt massmedial hypermaskulin socialisation. Denna kultur, en del av machismoideologins skript, härstammar i sin tur från forna krigarideologier och krigföringens sociala stratifiering i form av segrare och besegrade, mästare och slavar, patriarker och det övriga hushållet. Machomannen kan ses härstamma kulturellt från nomadkrigaren och machismoideologin är i grunden en krigarideologi. För att upprätthålla sin ställning måste machomannen vara beredd att utföra riskfyllda handlingar för att kuva män i sin omgivning genom våld och dominera kvinnor genom okänslig sexualitet. Machomannens ideologiska skript socialiserar kulturellt till andra män och de antagonistiska kontrasterna i form av överlägsen och maskulin kontra underlägsen och feminin präglar socialiseringen.

Mannen kan inte bara vara man eller maskulin utan nödgas, för att vara en riktig man, vara hypermaskulin med tillhörande uppvisade överdrivna beteenden. Tomkins (1979) menar att ideologiska skript, som machismoskript, är de enskilt mest betydelsefulla skripten då de får långtgående konsekvenser och har stort inflytande på våra kollektiva handlingar och trossystem. Machismoideologiska skript kan enligt Mosher och Tomkins (1988) sägas ansvara för manlig hederskultur, skapande och upprätthållande av genusroller som dikotomier samt social manlig dominans.

3.5.1. Förändring av maskulinitet och de tre prototypiska reaktionerna

Tomkins (1979) menar att olika skript aktiveras vid olika tidpunkter och kräver en form av trigger för denna aktivering. Tidpunkten för att agera just macho, machoskriptens trigger, är vid varje tillfälle som maskuliniteten utmanas. Då machismoideologin grundar sig i brist och krigarens kamp om resurser, kan en utmaning av maskuliniteten inte tillåtas då det medför en risk att besegras. Vid direkta hot är den inneboende försvarsstrategin att agera ”mucho macho” (Mosher & Tomkins, 1988). Machomannen eskalerar situationen och den maskulina självkänslan och egna ideologin blir än viktigare. Denna respons måste dock ses som kontextuell och en produkt av sin tid. Att försvara sin manlighet idag innebär inte att dräpa sin motståndare bokstavligt talat, som det gjorde i machismoideologins linda, utan är idag företrädesvis av en mer abstrakt karaktär. Tänkbara kontemporära och kontextuella exempel på detta är för en kulturjournalist att nedgöra sin meningsmotståndare i en replik i en kulturdebatt eller att som företagsledare säkra en aktiemajoritet i ett konkurrerande bolag. I vissa kulturer där tröskeln för våld är lägre, exempelvis grövre kriminella nätverk, skiljer sig våldshandlingarna inte nödvändigtvis från de forna nomadkrigarnas. Hypermaskulina uttryck av grov karaktär är även förekommande i kontexter där det kan tänkas att mannen borde agera mer civiliserat vilket exempelvis utsagorna #metoo är ett ypperligt exempel på.

Varje mans personlighet hyser olika inneboende skripten då det är individens unika erfarenheter av unika scener som skapar livets handling (Tomkins, 1979). Det finns dock tre prototypiska variationer av machoskript som alla män uppvisar: *motverkande*, *defensiva* samt *reparativa*. Beroende på ration av vilka positiva respektive negativa utkomster som machoskripten gett genom livets scener menar Mosher och Tomkins (1988) att män har en mer eller mindre stark preferens för dessa tre olika variationer av machoskript. Det är dessa

tre prototypiska variationer av machoskript vilka operationaliseras i begrepp vilka eftersöks i reaktionerna från överbefälhavaren respektive arméchefen.

Det bör tas i beaktande att de tre prototypiska skripten är just prototypiska och att de beskrivs på ett sådant sätt. Mosher och Tomkins beskriver skripten med ett radikalt språk och framhåller bildliga begrepp som liv och död för att göra sina poänger. De framhåller dock att ett flertal variationer av variationer på de tre prototypiska skripten existerar vilket är det som gör teorin mer gångbar för alla kontexter och därmed ökar dess lämplighet som social praktik.

3.5.1.1. Den motverkande prototypen

Om ration är övervägande positiv, det vill säga att machoskripten associeras med positiva utkomster och har varit fruktbara genom livet, är preferensen stark för det motverkande skriptet. Detta skript kan ses som det mest vanligt förekommande, machismoideologins grundskript, vilket intuitivt ter sig naturligt då machismoideologin har överlevt ända till idag. Med ett motverkande skript vänder mannen hotet mot den egna maskuliniteten från sig själv och mot omgivningen. Genom att demonstrera just maskulinitet förstärks den egna maskulina identiteten, självkänslan och statusen. Mannen förlitar sig på drag som styrka, aggressivitet, våld, dominans och okänslighet (Mosher & Tomkins, 1988). Det kan tänkas att just denna upplevda osårbarhet är den bakomliggande anledningen till den typ av återkommande händelser i Försvarsmakten, präglade av hypermaskulina beteenden, vilka från utsidan kan framstå som synnerligen besinningslösa, dumdristiga och obetänksamma.¹

3.5.1.2. Den defensiva prototypen

När ration är övervägande negativ, att kostnaderna för machoskripten upplevs som större än de vinster de medför, tillämpar mannen det defensiva skriptet. Mannen upplever en rädsla för den skam det medför att han inte kan leva upp till machismoideologins ideal. Han är inte tillräckligt modig och orädd eller så fri från ängslan som ”en riktig man” bör vara. Med ett defensivt skript försöker mannen bevara det maskulina anseendet men är dömd att misslyckas

¹ Ett exempel på en sådan händelse är det tillfälle då SVT:s Uppdrag granskning avslöjade hur officerare lett värnpliktiga soldater i övningar där de värnpliktiga varit nakna. Händelsen, som kan anses vara besinningslös nog för sig, filmades dessutom (SVT, 2006). Ytterligare exempel är då två officerare anmäldes för tjänstefel efter att de ”(...) tvingat soldater att äta ’kraftigt tilltagna matportioner’ under stark tidspress” (SVT, 2010).

då det fortsatt ger negativa effekter. Han uppvisar större femininitet samtidigt som han försöker skjuta den ifrån sig vilket resulterar i beteenden kopplade till bitterhet, självförakt eller uppgivenhet (Mosher & Tomkins, 1988). Mosher och Tomkins utvecklar inte dessa beteenden mer än vad som beskrivs ovan men med det i beaktande kan tänkas att även undvikande beteenden är förekommande. Detta då de skulle kunna medge att männen inte nödgas konfronteras med kostnaderna utan kan leva i en illusorisk självduperande värld av maskulinitet.

3.5.1.3. Den reparativa prototypen

Det reparativa skriptet präglas av att mannen ställs inför ett val om att gå under i maskuliniteten eller att omfamna livet och därmed det kulturellt föreskrivna feminina skriptet. Mannen väljer det senare och tillåter sig själv att omfamna stereotypiskt feminina affekter och beteenden som han tidigare betraktat som underlägsna. Häri ingår att ifrågasätta sina tidigare val och ideologi samt att visa empati, värme och sårbarhet. Genom att göra detta kan mannen i parallella scener från de maskulina vinna uppskattning genom feminina skript och därmed bygga ett nytt narrativ i livet och därmed en annan personlighet (Mosher & Tomkins, 1988).

3.5.2. Kritik

Kritik kan riktas mot Mosher och Tomkins teori då den endast omfattar män och kvinnor samt maskulinitet respektive femininitet. Teorin utgår från ett heterosexuellt perspektiv i sin beskrivning av socialisation och enkulturation. Hur män förhåller sig till just kvinnor är centralt för teorin men leder till en smalare problemställning. Tänkbara andra relevanta begrepp står att finna i hela HBTQI-spektrumet och hur maskulinitet förhåller sig till det som ryms inom detta paraplybegrepp i form av exempelvis sexuell läggning, könsidentitet samt sexuell praktik. För just denna uppsats bedöms dock denna kritik inte påverka frågeställningen i större omfattning. Detta då maskulinitetsperspektivet utgående ifrån heteronormativitet är vad som utgör kärnan i hypermaskulinitetsforskningen för militära organisationer. För vidare forskning med andra perspektiv kan dock Mosher och Tomkins teori behöva utvecklas för att skapa erforderlig förståelse för HBTQI.

Vidare kritik kan riktas mot Mosher och Tomkins teori då den till stor del saknar en kontextfaktor. Då teorin utgår från psykologisk teori präglas den av ett tydligt individfokus med tillhörande detaljrikedom för dessa individuella processer. Även om socialisation och

enkulturation är centralt för teorin saknar den likväl en tydlig kontextfaktor där de samhälleliga aspekterna konkretiseras och ger socialisationen och enkulturationen specificitet. I denna uppsats sker detta genom att Försvarmakten tillförs i form av kontextfaktor där teorin läggs som ett raster över kontexten och inkorporeras i densamma. Detta medger att individfokus kan kombineras med kontext för att skapa en komplett social teori vilken kan fungera som social praktik i Faircloughs tredimensionella modell. I sammanhanget bör vidare tilläggas att teorin i sig kan ses som en form av kritik mot ordinarie genusstudier då den bidrar med det maskulinitetsperspektiv som tidigare saknats.

4. Metod

4.1. Forskningsdesign

Uppsatsen har en teoriprovande, och beroende på utfall även teoriutvecklande, ansats i sin tillämpning av Mosher och Tomkins (1988) teori. Mosher och Tomkins framhåller själva att teorin är följdriktig, heuristisk och elegant i sitt bidrag men efterlyser ytterligare forskning som kan demonstrera giltigheten i dess konstruktion. Genom vidare forskning, likt i denna uppsats, menar de att en positiv spiral kan uppnås från teori till empiriska upptäckter till teoriutveckling och så vidare. De menar vidare att bidrag till sådana ambitioner är direkt motverkande till machoideologiska skript.

För att besvara uppsatsens frågeställningar och därigenom uppnå uppsatsens syfte genomförs en kvalitativ analys i form av en kritisk diskursanalys. Detta i form av att Faircloughs tredimensionella modell används som analysverktyg och dimensionen social praktik, den tredje dimensionen i modellen, utgörs av Mosher och Tomkins teori om hypermaskulin socialisation och enkulturation. Operationaliseringen sker genom att Mosher och Tomkins teori om hypermaskulin socialisation och enkulturation, mer specifikt de prototypiska reaktionerna med dess tillhörande beskrivningar, dels söks efter med hjälp av den kritiska diskursanalysen i dimensionerna text och diskurs och dels tillämpas som helhet i analysdimensionen social praktik. Detta möjliggörs tack vare de tre dimensionerna i den tredimensionella modellen. Då den kritiska diskursanalysen uttryckligen är i behov av en sociokulturell teori som utgör social praktik (Kolankiewics, 2012; Winther Jørgensen & Phillips, 2000) medger detta att Mosher och Tomkins teori prövas som en del av den kritiska diskursanalysen. Just kritisk diskursanalys motiveras som för uppsatsen lämplig teori och metod då den medger att förklara och belysa vad som egentligen sägs och vilka effekter det

får. Detta är synnerligen relevant för frågeställningen och därmed skapas förutsättningar för Mosher och Tomkins teori i form av social praktik. Den kritiska diskursanalysens diskursbegrepp möjliggör även eventuell teoriutveckling beroende på utfallet av analysen. Valet av modell inom fältet kritisk diskursanalys motiveras genom att Winther Jørgensen och Phillips (2000) menar att just Faircloughs tredimensionella modell är den mest utvecklade teorin såväl som metoden inom fältet. Det empiriska underlaget utgörs likt tidigare redogjorts för av två offentliga uttalanden gjorda av två av Försvarmaktens högsta företrädare. Vidare forskningsdesign redogörs för löpande i metodavsnittet.

4.2. Faircloughs tredimensionella modell

För att kunna utföra en fullödig kritisk diskursanalys har Fairclough kombinerat tre sociologiska spår för att skapa en större praktik. Denna kombination resulterar i den tredimensionella modellen bestående av dimensionerna: *text*, *diskursiv praktik* respektive *social praktik* vilka redogörs för efter de tre sociologiska spåren.

Det första (1) är lingvistikens uttömmande textanalys. Detta spår används för att ge ett lingvistiskt fokus. Centralt för Fairclough är dock att den lingvistiska textanalysen inte får ta överhanden utan det är i relation till sociala dimensioner den största vinningen står att finna. Här skiljer sig Fairclough från stora delar av det övriga diskursanalytiska fältet som lägger större vikt vid den rena lingvistiska analysens möjligheter.

Det andra (2) är makrosociologins analyser av sociala praktiker vilket även inkluderar Foucaults teori och dess avsaknad av textanalysmetodologi. Dessa analyser bidrar till att åskådliggöra processformande makt och struktur vilket danar de sociala praktiker.

Det tredje (3) är tolkande mikrosociologi med perspektivet att vardagslivet skapas genom delade regler. Genom denna tradition kan textanalys förenas med sociologisk analys och skapa en mer omfattande praktik (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Dessa tre spår ger de tre dimensionerna i den tredimensionella modellen; *text*, *diskursiv praktik* samt *social praktik*. De tre dimensionerna beskrivs och analyseras separat från varandra men är ofrånkomligen sammanlänkade och interberoende (Fairclough, 1995). Textdimensionen definieras som den lingvistiska diskurskonstruktionen och rymmer textens specifika egenskaper och lingvistiska beståndsdelar i form av exempelvis ordval och grammatik. Dimensionen för diskursiv praktik innefattar produktion respektive konsumtion

av text. För denna dimension är redan existerande diskurs central såväl i produktion som i konsumtion då befintlig diskurs används för att dels fabricera och dels tolka text. Ytterligare en funktion av den diskursiva praktiken är kopplingen till den sociala texten. Avsaknad av diskursiv praktik medför att social praktik varken kan dana eller omdana texten precis som social praktik är i behov av diskursiv praktik för samma processer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Sammanfattningsvis kan sägas att textens lingvistiska egenskaper påverkar och möjliggör produktion och konsumtion av texten i form av diskursiv praktik vilket i sin tur påverkar och möjliggör sociala praktiker.

4.2.1. Text

Textdimensionen rymmer textegenskaper och mer specifikt ett utforskande av hur diskurs uttrycks då den materialiseras i form av text (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Textanalys kan inriktas på ett vitt spektrum av olika egenskaper och valet av egenskaper är beroende på analysens syfte (Boréus & Seiler Brylla, 2018; Fairclough, 1992).

De egenskaper som anses bäst främja analysen av den valda empirin är transivitet, nominalisering, modalitet samt metaforer. Valet har fallit på just dessa textegenskaper då de spelar en stor roll i de socialisations- och enkulturationsprocesser vilka är centrala för uppsatsen. Dessa egenskaper redogörs för alldeles kort nedan.

Med en texts transivitet avses hur händelse respektive process förenas eller inte förenas och hur de förhåller sig till varandra. Genom att identifiera valet av språkbruk gällande subjekt och objekt kan olika perspektiv urskiljas. Om en process uttrycks i form av en händelse är processen formulerad med en avsaknad av medveten agent eller någon agent alls och framstår således som ett okontrollerbart naturfenomen. Om en process uttrycks i form av en handling är agenten istället närvarande och någonting är av kontrollerbar karaktär med ansvar som en dimension. Ytterligare analys kan ske av handlingar för att klarlägga deltagarna. I regel skiljs mellan aktör respektive mottagare där den förstnämnda påverkar den sistnämnda. Aktören är i regel mänsklig medan mottagare även kan vara av ickemänsklig karaktär.

Nominalisering kan definieras som en grammatisk metafor vilken skildrar ett händelseförlopp där fokus förflyttas från ansvar till konsekvens. Winther Jørgensen och Phillips (2000) ger exempel i form av en sats av karaktären ”det var många avskedanden på sjukhuset igår” som

tydligt saknar en ansvarsdimension, det går inte att urskilja vem som ansvarar för skeendet, och istället är handlingens konsekvens i fokus. Nominalisering kan användas för att legitimera aktörers negativa beteenden då det fungerar ansvarsbefriande. Användandet av pronomen är en del av nominalisering och kan såväl minska som öka distans till konsumenten samt hur personligt och jämlikt bandet mellan textförfattare och konsument upplevs.

Att identifiera de metaforer som används kan öka förståelsen för textförfattarens intentioner trots en låg grad av uttrycklighet (Boréus & Seiler Brylla, 2018). Genom att observera metaforer kan dess betydelse för omvärldens tolkning av texten åskådliggöras och på så sätt även åskådliggöra kopplingar mellan text och social praktik.

Modalitet innebär hur textförfattaren förhåller sig till sanningshalten i textens olika påståenden. Att studera detta kan bidra till att klargöra vilka sanningar textförfattaren skapar. Modaliteten kan vara såväl subtil som uttrycklig och modalitetsvalet är enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000) sammanbundet med textförfattarens auktoritet.

4.2.2. Diskursiv praktik

Vid analys av diskursiv praktik sätts texten i relation till redan befintliga texter och diskurser. Produktion respektive konsumtion av text står i fokus och en sammankoppling sker mellan den aktuella texten och dess roll för danande och omdanande av social praktik (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Utan produktion och konsumtion av en text kan den sociala praktiken inte förändras. På samma sätt kan produktion och konsumtion av en text inte ske utan en texts lingvistiska egenskaper (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

För att utforska och åskådliggöra denna länk analyseras inledningsvis en texts intertextualitet och avslutningsvis en texts interdiskursivitet. Med intertextualitet menas enligt Rajandran och Taib (2014) hur en text upptar och transformerar andra texter. Winther Jørgensen och Phillips (2000) framhåller analys av intertextualitet som ett grepp för att klargöra eventuella avtryck från andra texter i den studerade texten. De menar vidare att detta är ofrånkomligt då all text bygger på ord som andra redan använt sig av. När intertextualiteten är klarlagd kan diskursordningen analyseras genom att interdiskursivitetsgraden utforskas (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Med interdiskursivitet menas explicita såväl som implicita diskursrelationer. Där intertextualiteten i regel är av explicit karaktär i form av exempelvis

referenser till tidigare texter är interdiskursiviteten implicit och lånar begrepp från andra diskurser utan att påtala detta. Om interdiskursiviteten är hög är det ett tecken på att diskursen är stadd i förändring medan om interdiskursiviteten är låg är det ett tecken på en avsaknad av förändring (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

4.2.3. Social praktik

Fairclough menar att enkom diskursanalys, lingvistisk analys och analys av diskursiv praktik är otillräcklig. Detta då inslagen av icke-diskursiva beståndsdelar i social praktik inte går att bortse ifrån (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Detta ger att sociologi måste tillföras analysen för att en fullödig analys ska kunna göras. Språkets nyttjas i alla maktrelationer i och med dess förmåga att upprätthålla eller kritisera maktrelationen. Förhållandet mellan språkets nyttjande och den sociala praktiken är således central och likt tidigare påtalats själva syftet med kritisk diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

I den tredimensionella modellen åstadkoms detta genom att de två första dimensionerna kontextualiseras i förhållande till samhället. Kolankiewics (2012) menar att nyttjandet av teorier som förklarar samhällsliga fenomen, i detta fall Mosher och Tomkins teori om hypermaskulin socialisation och enkulturation i form av de prototypiska reaktionerna, är synnerligen lämpligt för att uppnå denna kontextualisering. Genom denna kontextualisering utforskas hur diskursiv praktik influeras av social kontext (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Även Winther Jørgensen & Phillips (2000) menar att social teori kan bidra till att belysa sociala praktiker och förståelsen för dessa. Rajandran och Taib (2014) är av samma åsikt och menar att genom att åskådliggöra kontextens påverkan på den sociala praktiken kan värderingar identifieras.

4.3. Analytiskt tillvägagångssätt

För att möjliggöra en analys av materialet inleddes arbetet med att materialet transkriberades. Försvarsmakten har redan försett materialet med undertexter vilket underlättade arbetet. Detta bidrog även till att risken för egna tolkningar i detta objektiva skede reducerades så gott som fullständigt. De enstaka redigeringar som likväl tvingades göras rörde sig om fåtalet stavfel samt ett enstaka tillfälle då undertexterna inte stämde med ordvalet i respektive video. Då undertexterna endast är ett tillval, fokus anses företrädevis ligga på vad Bydén respektive Engelbrektsson explicit säger, har de talade orden givits företräde då tal och undertext inte

överensstämt. Då uttalandena är av begränsad omfattning möjliggör detta att transkriberingen presenteras i sin helhet i anslutning till analysen. Detta ökar transparensen och möjliggör för läsaren att jämföra transkriberingen med de filmklipp ur vilka uttalandena är hämtade ifrån. Det analytiska tillvägagångssättet för analysen grundar sig på de ovan klarlagda tre dimensionerna. Materialet analyserades utefter respektive dimension, med eventuella underkategorier och analysverktyg, i den ordning vilken dimensionerna presenterats ovan. Detta genomfördes med ett flertal upprepningar. Då dimensionerna är beroende av varandra erfordrades dock ett dynamiskt förhållningssätt där ett resultat i en dimension med stor sannolikhet kunde ge upphov till ett resultat i en annan dimension. Denna typ av iterativa process tilläts fortskrida ett antal gånger till dess att inga nya huvuddrag i analysen kunnat identifieras och tilläts då övergå i ett mer avslutande angreppssätt där än större precision erhöles i respektive dimension. Analysen skedde med kontinuerlig återkoppling till uppsatsens syfte och frågeställning för att säkerställa en hög grad av kongruens i analysen. Avslutningsvis genomfördes en komparativ analys där resultaten av föregående analyser jämfördes mellan de två uttalandena och likheter respektive skillnader identifierades.

4.4. Reflexivitet

Reflexivitet kan sägas inbegripa transparens och systematik i det akademiska arbetet (Schwartz-Shea & Yanow, 2012). Med hänsyn till denna definition torde det i denna typ av uppsats, där den egna tolkningen är fundamental för uppsatsens resultat, finnas ett särdeles högt behov av reflexivitet. Detta behov av reflexivitet förstärks än mer av främst två faktorer. För det första att jag som författare skriver texten i egenskap av att vara officer i Försvarsmakten och analysobjekten är såväl mina överordnade som bland min professions främsta företrädare. För det andra att jag identifierar mig som man. I uppsatsen föresätter jag mig att med en kritisk ansats granska den maskulina hegemonin men det förtar inte det faktum att jag likväl är en representant för densamma och således en subjektiv del av studien. Det kan tänkas att dessa två faktorer kan ge upphov till underlåtenhet och en minskad grad av kritik i syfte att undvika påföljder inom den egna organisationen. Det kan även tänkas att tolkningarna i uppsatsen präglas av en form av blindhet då jag ofrånkomligen är en produkt av samma maskulina praktiker som jag kritiserar.

Att påvisa en medvetenhet om ovanstående förhållande, och att vara medveten om påverkanskraften hos den egna tanken fungerar dock som en motarbetande kraft i sammanhangen men fordrar att transparens präglar de tolkningar som görs (Schwartz-Shea &

Yanow, 2012). Vidare bör det faktum att det föreligger en uttalat kritisk ansats i sig kunna minska ovanstående risker. Detta förutsatt att det löpande i uppsatsen, med transparens, påvisas hur denna ansats genomsyrar tolkningarna.

Ytterligare en aspekt som skulle kunna uppfattas som problematisk är hur uppsatsen till stor del vilar på de egna tolkningarna. Dessa egna tolkningar är dock vitala för en diskursanalys (Svensson, 2019). Svensson (2019) menar att det är just egna tolkningar som möjliggör att nya perspektiv kan urskiljas och det intressanta i material blottläggas. Subjektivitetsgraden är därmed hög och genomsyrar resultaten vilket alltså inte är en nackdel (Svensson, 2019) men likväl en aspekt att förhålla sig till. Med ett transparent och systematiskt förhållningssätt kan dock denna subjektivitet till del reduceras till tillräckligt låga nivåer (Svensson, 2019). Denna transparens och systematik erhålls genom användandet av befintliga analysmodeller samt en presentation av det analytiska tillvägagångssättet och tillhörande analys.

En vidare konsekvens av diskursanalysens egna tolkningar är att sannolikheten för ytterligare möjliga tolkningar än de som presenteras i uppsatsen är mycket hög. Winther Jørgensen och Phillips (2000) menar att detta är en naturlig del av diskursanalysen. De framhåller vidare att ovan nämnda transparens ger läsaren chansen att förhålla sig till resultatens giltighet och att göra sina egna tolkningar.

Ytterligare en möjlig komprometterande faktor i uppsatsskrivandet är att det kan tänkas finnas ett inneboende bias att vilja finna stöd för teorin i dess prövande. Detta i syfte att uppnå ett högre akademiskt forskningsbidrag och visa på förträffligheten i den egna idén. Risken för detta upplevs minska då uppsatsförfattaren likt redogjorts för ovan vinnlägger sig om transparens och systematik. Vidare bedöms risken minska då betygsättningen av uppsatsen inte påverkas av utfallet av prövningen samt att uppsatsförfattaren återgår till en militär karriär efter avslutad uppsats och inte en akademisk sådan. Detta bör minska risken för att manifestera positiva resultat i syfte att erhålla akademiskt erkännande.

4.5. Etiska överväganden

I uppsatsen har vikt lagts vid att följa de grundläggande principer vilka Vetenskapsrådet (2018) lyfter fram som basen för god forskningssed: tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar. Dessa fyra principer återfinns även i All European Academics skrift *Den europeiska kodexen för forskningens integritet* (2018).

Det specifika enskilda etiska övervägande som har varit av störst vikt för uppsatsen är att det är två namngivna individers uttalanden som analyseras med ett uttalat kritiskt perspektiv.

Analysen behandlar uttalandena i sig men inkluderar även på vilket sätt individerna själva kan tänkas vara en del av den sociala praktiken och vilka värderingar de ger eller inte ger uttryck för. Överbefälhavaren och arméchefen är dock offentliga personer som har gjort varsitt offentligt uttalande i rollen som tjänstemän. Att dessa utsätts för kritiska perspektiv får därmed ses som en naturlig del av yrkesutövningen. Vidare är såväl överbefälhavaren som arméchefen två av de individer i Försvarsmakten som åtnjuter allra högst status och inflytande samt är bland myndighetens och professionens allra mest framstående representanter. De kan därmed inte anses vara i en utsatt position och bör rimligtvis kunna värja sig mot kritik i akademiska texter.

5. Analys och resultat

5.1. Presentation av analys

Då de bägge uttalandena är av begränsad omfattning inleds analysen med att transkriberingen av uttalandena presenteras i sin helhet. Tillsammans med transkriberingen ges en kort redogörelse för uttalandenas karaktär, kontext samt spridning. Denna presentation, i direkt anslutning till analysen, sker i syfte att öka läsarens förståelse för den efterföljande analysen, ökad transparens samt ökad möjlighet för läsaren att ta ställning till analysen samt göra egna tolkningar av materialet.

Vid en kritisk diskursanalys går det likt redogjorts för tidigare inte att fullt ut särskilja respektive dimension från varandra utan i analysen av en dimension behandlas simultant till del även någon av de andra dimensionerna (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I syfte att öka tillgängligheten för läsaren och tydliggöra analysen har presentationen av analysen dock delats upp. Denna uppdelning har skett dels utefter respektive analyserat uttalande och dels utefter de tre dimensionerna i den tredimensionella modellen; text, diskursiv praktik samt social praktik. Vid analysen av Engelbrektssons text görs löpande jämförelser med Bydén's text för att ge läsaren bättre förståelse för analysen av de båda texterna. Även om detta endast görs i avsnittet som behandlar Engelbrektssons text, av naturliga skäl då det är den text som presenteras som nummer två i ordningen, läggs stor möda vid att i och med detta synliggöra såväl likheter som skillnader mellan de båda texterna. En komparativ sammanfattning av de två uttalandena återfinns i det avslutande avsnittet. Detta tillvägagångssätt bör vidare tydligare påvisa hur resultaten är underbyggda och vilka analytiska resonemang som förts i respektive dimension.

På samma sätt går analys och diskussion vid en kritisk diskursanalys till stor del in i varandra och en distinktion låter sig i vissa fall svårligen göras. I vissa kritiska diskursanalyser presenteras de som ett enda sammanhängande avsnitt. I syfte att öka tillgängligheten för läsaren presenteras likväl analys och diskussion som separata avsnitt i denna uppsats. Ambitionen är att särskilja dem i största möjliga mån men läsaren bör ha detta i beaktande vid de fall då vissa stycken i analysen möjligtvis upplevs som egentligen tillhörande diskussionsavsnittet. Läsaren bör vidare ta i beaktande att vid en kritisk diskursanalys ligger uppsatsens främsta värde i läsningen av texterna. Diskussionsavsnittet är därmed inte utformat likt ett mer klassiskt diskussionsavsnitt där resultat möter teori.

I analysavsnittet presenteras inte en fullständig redogörelse för varje steg i det analytiska arbetet som lett fram till resultaten. Detta då denna typ av diskursanalys kräver ett omfattande textutrymme och inte nödvändigtvis ökar förståelsen hos läsaren. Analysen kan lätt förefalla repetitiv, behandlar även vad som senare visar sig vara oväsentligheter eller är onödigt invecklad gällande vad som till synes är självklarheter. Istället presenteras huvuddragen i analysen och representationer eller utdrag som symboliskt kan uppmärksamma de resultat som varit av intresse för uppsatsens syfte och frågeställning samt ger en bild av hur analysen har gått till.

5.2. Överbefälhavare Micael Bydén's uttalande

Uttalandet gjordes av överbefälhavare Micael Bydén den 29 november 2017 med anledning av det tidigare nämnda #metoo-upprop vilket publicerades i Dagens Nyheter. Uttalandet gjordes i form av ett videoklipp publicerat av Högkvarteret på Försvarmaktens hemsida tillsammans med en kort ingress, citat från uttalandet samt kortare stycken om medarbetarundersökning samt åtgärder för Försvarmaktens förbandschefer (Försvarmakten, 2017). Klippet spreds vidare på Försvarmaktens olika kanaler, exempelvis Försvarmaktens officiella Facebooksida.

Jag heter Micael Bydén och jag är Sveriges överbefälhavare.

Jag har precis tagit del av skakande berättelser om kränkningar i Försvarmakten.

Vi jobbar hårt med den här typen av frågor, vi har gjort det under längre tid, men jag inser att vi inte har lyckats komma tillrätta med det.

Det gör mig ledsen.

Det gör mig förbannad.

Men framförallt blir jag väldigt besviken.

Den här typen av uppträdande och ageranden, det måste upphöra och det måste upphöra nu!

Till dig som blivit kränkt vill jag säga: det här är inte ditt fel

Till dig som kränker vill jag vara extremt tydlig: Ageranden som de här är helt oacceptabla. Den som inte kan leva efter Försvarets värdegrund har ingenting i Försvaret att göra.

5.2.1. Text

Gällande textens transivitet, hur händelse respektive process förenas eller inte och deras relation, kan skönjas en mycket hög grad av aktörskap. Texten karaktäriseras av idogt användande av tydliga medvetna agenter vilket ger texten ett fokus på ansvarsdimensionen. Bydén förefaller i detta mån om att tydliggöra ansvarsförhållanden och pronomen kombineras med verb för att åskådliggöra detta. Agenten är närvarande i formuleringar som ”jag heter”, ”jag har”, ”vi jobbar”, ”vi har inte lyckats”. Detta sker såväl när Bydén talar om sig själv i form av *jag* och *vi* som då det gäller *dig*. Vidare kan detta konsekventa aktörskap skönjas i ”dig som blivit kränkt” vilket implicit innebär av någon till skillnad från att någon kränks vilket snarare för tankarna till något som sker i form av en händelse. I användandet av *dig* i ”dig som kränker” blir detta specifika ansvar och aktörskap fortsatt tydligt. Det finns dock en viss dualitet i texten där ansvar ska utkrävas. Genom att använda sig av termen ”den här typen av frågor” istället för att specificera vad som avses abstraheras ansvarsfrågan och agentskapet förskjuts. Från att i föregående mening ha talat om kränkningar som handlingar används nu den diffusa termen ”den här typen av frågor”. Detta kan tänkas höra samman med en implicit antydning till att förskjuta ansvarsfrågan. Ytterligare ett tecken på detta är att det är *vi*, kollektivet, som har jobbat hårt med dessa frågor och misslyckats. Att fördela ansvar inom ett kollektiv kan tänkas såväl förskjuta som abstrahera ansvaret och leder till att alla, och ingen, är utpekad.

Användandet av *dig* i ”dig som kränker” är vidare problematiskt när ansvarsdimensionen analyseras ur ett genusperspektiv. Denna antydning att det är individer som kränker, och att genom tillsägelse av dessa individer kan förändring ske, förskjuter ansvar från gruppen män som kollektiv och den strukturella hypermaskulinitet som tidigare har redogjorts för. Ett alternativ till att gå till attack mot individerna hade kunnat vara att även påtala strukturellt och kulturellt ansvar. Till detta kan även tilläggas det faktum att Bydéns text gjorts fullständigt

könlös. Varken män eller kvinnor nämns vilket ger ett annat fokus för mottagaren ur ansvarsdimensionen än om män respektive kvinnor pekats ut som specifika agenter.

Ovanstående resonemang går igen i texten då nominaliseringsegenskaperna, den grammatiska metaforen där fokus förflyttas från ansvar till konsekvens, analyseras. Det går inte att skönja någon som helst form av nominalisering i texten. Handlingars konsekvens är inte i fokus utan ägandeskap av ansvarsfrågan är konsekvent. Det är tänkbart att i utformandet av en text använda sig av nominalisering vid vissa delar, exempelvis de negativa, och att låta bli i samband med de positiva. Detta för att inte förknippas med de negativa aspekterna och för att låta sig associeras med de positiva. Så är alltså inte fallet i denna text vilket ger ett intryck av ett rakryggt uttalande där Bydén inte undflyr det negativa. Ovanstående användande av pronomen *jag* respektive *vi* i olika delar grumlar denna bild något, om än i mindre utsträckning. Bydén talar vidare om sig själv i första person vilket skapar ett personligt tilltal med ökad jämlikhet och närhet som effekt. Detta utan att tydligheten förtas, vilket kan attribueras till transiviteten, och de myndiga formuleringarna lämnar litet utrymme för tvetydigheter eller tolkningar. Att könsneutrala personliga pronomen i andra person objektsform, i denna text *dig*, används istället för att rikta sig till bland annat män och kvinnor förtar dock en del av detta jämlikhetsband mellan textförfattare och konsument.

Modalitet, hur textförfattaren förhåller sig till sanningshalten i textens olika påståenden, bidrar till att skapa bilden av vilka sanningar Bydén skapar. Valet av modalitet är tätt förknippat med textförfattarens auktoritet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000) och i egenskap av överbefälhavare är dessa valda sanningar synnerligen normerande. Detta blir tydligt i texten då graden av modalitet är mycket hög. Det framstår i texten som att Bydén presenterar en oemotsäglich sanning. Utrymmet för tolkning eller tvetydighet är i praktiken intet och texten presenterar dessa påståenden utan försiktighet.

Bydén förefaller ta berättelserna om kränkningarna på allvar. Varken sanningshalten eller omfattningen i dessa berättelser ifrågasätts. Bydén målar vidare upp en bild av en Försvarsmakt som efter idogt arbete under längre tid misslyckats med att komma tillrätta med ”den här typen av frågor”. Detta ”inser” Bydén med anledning av det som framkommit. Att uttrycka sig på detta sätt bidrar till att skapa en sanning där det löpande har varit tänkbart att detta hårda arbete burit frukt och att Försvarsmakten lyckats men att överraskande nog är så inte fallet. Att inte använda sig av denna modalitet skulle innebära att Bydén nödgats tillstå att dessa fortsatta missförhållanden inte är någon nyhet. Det är tänkbart att modaliteten används då Bydén annars behövt stå till svars för att ha varit medveten om fortsatta missförhållanden i

kombination med otillräckliga åtgärder men likväl inte förändrat eller utökat dessa åtgärder. Med tanke på den omfattande forskningen om kvinnors prekära situation i militära organisationer (t.ex. Messerschmidt, 2018; Morris, 1996; Wilén & Heinecken, 2018; Doan & Portillo, 2017) förefaller detta för en utomstående kritisk granskare som synnerligen uppseendeväckande. Bydén klarlägger vidare, utgående från sig själv och sina emotioner, det negativa med detta överraskande misslyckande. Dessa emotioner förstärker den medvetet skapade bilden av misslyckandet som just överraskande då det annars förefaller besynnerligt att Bydén blir ledsen, förbannad och besviken över ett misslyckande han redan borde ha vetat om och genom sitt ämbete i hög grad haft kraft att påverka.

Bydén fortsätter att skapa en sanning där kränkningarna i berättelserna är specifika beteenden och handlingar istället för ett allomfattande strukturellt och kulturellt problem. Bydén talar i termer av ”uppträdanden och ageranden” vilka måste upphöra vilket i sig gör att de kan tänkas på någonting som kan upphöras med. Detta till skillnad från strukturella och kulturella missförhållanden vilka alltså inte helt sonika kan upphöras med. Ytterligare förstärkning av detta sker då Bydén adresserar ”dig som kränker” och ”den som inte kan”, vilket skapar bilden av att problemen är individbaserade.

Metaforer, vilka kan öka förståelsen för textförfattarens intentioner trots en låg grad av uttrycklighet (Boréus & Seiler Brylla, 2018) förekommer inte i texten. Således kan inte heller analys av metaforenas betydelse för omvärldens tolkning av texten åskådliggöras och på så sätt även åskådliggöra kopplingar mellan text och social praktik.

5.2.2. Diskursiv praktik

Gällande intertextualiteten kan inte skönjas uppenbara referenser till andra texter. Likt redogjorts för tidigare betyder detta dock inte att texten är skapad från intet utan texter skapas alltid i relation till redan befintliga texter och diskurser (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Dessa kan dock vara svåra att skönja i texter som denna vilket gör att tolkningar blir forcerade. Då just denna typ av reaktion till stor del är obeforskad kan det tänkas att det krävs än mer specificerad forskning om just diskursen och relation till tidigare texter för att lyckas identifiera dessa och fullödigt sätta denna text i sin intertextuella kontext.

Interdiskursiviteten låter sig i detta fall dock klarläggas utan dessa förkunskaper. Där intertextualitet i regel är explicit kan interdiskursiviteten sägas vara av implicit karaktär i sitt användande av externa begrepp (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Trots denna implicita karaktär, vilken ger att analysen kräver en hög grad av tolkning, framstår textens

interdiskursivitet som mycket låg. Bydén använder sig inte av ordval eller grammatiska grepp som framstår som nydanande eller som anknyter till andra diskurser än den militära. Textens enkelhet kombinerat med dess budskap tyder sammantaget inte på att den influeras av vad som skulle ha kunnat vara relevanta diskurser. Varken män eller kvinnor nämns och så inte heller maskulinitet. Genus, hegemoni, sociologiska och psykologiska begrepp lyser alla med sin frånvaro. Såväl akademi som ideologi skulle kunna tänkas bidra med diskursivt inflytande men så förefaller inte vara fallet. Tvärtom framstår det snarare som att stor möda lagts på att uttryckligen inte nämna genus- eller könsanknutna begrepp. Med tanke på att texten är en reaktion på ett upprop underskrivet av ”1768 kvinnor i försvaret” (DN, 2017) där ”skakande berättelser om kränkningar” mot just kvinnor redogörs för framstår det som ett tydligt aktivt val att bemöta detta med total genusneutralitet. Att på intet sätt blanda in genus eller kön framstår som en medveten handling och kan tyda på att texten reproducerar en maskulin diskursiv praktik. Det som till synes är neutralt i en hegemoni, texten nämner varken kvinnor eller män, kan i praktiken sägas vara en reproduktion av redan rådande maktförhållanden. Till synes neutrala texter eller aktiviteter kan i praktiken sägas vara maskulina då det i en militär organisation som Försvarmakten råder en maskulin hegemoni. Då de maskulina praktikerna är förhärskande är det endast det som aktivt vänder sig mot dessa praktiker som kan sägas vara omdanande. I en diskursordning där mannen är normen och kvinnan det avvikande blir diskursen i en text likt denna inte ett steg mot ökad jämställdhet utan ett sätt att reproducera rådande maskulina praktiker. Vidare skapas en diskurs där det är individer som felar och inte kollektivet. Med tanke på den oerhörda omfattningen, och berättelsernas karaktär vilka tydligt beskriver en kultur snarare än enstaka individers ageranden, framstår den diskursiva praktiken som än mer reproducerande.

5.2.3. Social praktik

För att binda samman lingvistisk analys och analys av diskursiv praktik nyttjas sociala praktiker vilka medger att fokus kan riktas mot icke-diskursiva beståndsdelar och ytterligare kontextualisera resultaten (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I detta fall är dessa praktiker Mosher och Tomkins prototypiska reaktioner vilka redogjorts för tidigare. Mosher och Tomkins (1988) redogör för affekters särställning inom skriptteorin. Bydén är explicit i sitt användande av affekter och säger sig vara ledsen, förbannad och besviken. Ledsamheten är inte i linje med den motverkande reaktionen utan kan isolerat sägas vara ett tecken på den reparativa prototypen. Detta då ledsamhet under vissa förutsättningar kan vara ett uttryck för

att visa sig sårbar. Mosher och Tomkins (1988) menar att om sårbarheten uttrycks i ett sammanhang där tidigare ideologi och val ifrågasätts, ytterligare stereotypiskt feminina affekter omfattas eller underlägsna beteenden uppvisas tyder detta på att reaktionen är sant reparativ. Så är dock inte fallet i Bydén text. I denna kombineras ledsamheten istället med ilska och besvikelse då Bydén menar att ”*det gör mig ledsen, det gör mig förbannad men framförallt blir jag väldigt besviken*”. Framförallt ilska är enligt Mosher och Tomkins (1988) en av essenserna i hypermaskuliniteten. I kombination med denna ilska och besvikelse ges ledsamheten inte den sårbarhetsbetydelse vilken annars kunnat uppnås och textens budskap blir än mer aggressivt. Vidare uttrycks inga ytterligare tecken på sårbarhet utan istället förefaller Bydén inta vad som snarast kan ses som en machismoideologisk patriarkal roll. I denna roll styrs meningsskapandet och modalitetsgraden ger att sanningar fastslås. Att Bydén säger sig vara förbannad är precis som redogjorts för ovan i linje med den motverkande prototypiska reaktionen. Genom att demonstrera ytterligare maskulinitet i form av ilska förstärks den egna maskulina identiteten och statusen. Detta dominansuttryck förstärks ytterligare då det kombineras med besvikelsen. Då individen i detta fall åtnjuter en hög hierarkisk roll öppnar det upp för ett myndigt uppträdande där besvikelsen återigen kan tolkas som ett uttryck för en patriarkal roll likt en förälder som är besviken på sina barn. Detta kan sättas i kontrast till besvikelse om den uttrycks av en individ längre ned i hierarkin där eftertrycket blir väsentligt mindre och innebörden således en annan.

Ytterligare uttryck för den motverkande stereotypen står att finna i hur Bydén målar upp en bild av en yttre fiende mot vilken kollektivet kan rikta sin aggression. Istället för att rikta skulden mot kollektivet och därigenom ge uttryck för ett kulturellt och strukturellt problem fokuserar Bydén på individers felaktiga beteenden. Bydén individfokus ger att problemet framställs vara en form av extern fiende som befinner sig i Försvarmakten trots att ”den som inte kan leva efter Försvarmaktens värdegrund har ingenting i Försvarmakten att göra”. Dessa individer är med detta synsätt således inte representativa för Försvarmakten utan avvikande. Med en reparativ prototypisk reaktion kan tänkas att ett större fokus lagts på att erkänna att dess individer är en strukturell del av Försvarmakten och att misslyckandet är såväl individs som kollektivs. Med tanke på tidigare beskrivna socialisations- och enkulturationsprocesser är individerna till stor del produkter av Försvarmakten. Att förskjuta dem som avvikande element utan att påtala den egna rollen förefaller vara ett sätt att externalisera problemen snarare än att reparativt internalisera dem. Som en del av en reparativ prototyp hade vidare ytterligare sårbarhet kunnat uppvisas utan att för den sakens skull göra

avkall på tydlighet i ställningstaganden. Begrepp som förtvivlan, skam och empati med ett inåtriktat fokus är alla tänkbara element i en reparativ reaktion vilka på intet sätt återfinns i texten. I detta skulle även ha kunnat ingå att de facto benämna män, kvinnor och deras roller i kontexten för att i sanning komma tillrätta med de aktuella problemen och visa på hur män kan avvika från machobeteenden och istället omfamna exempelvis feministiska perspektiv. Den maskulina diskursiva praktiken, vilken redogjorts för i föregående avsnitt, tyder även den på att den motverkande prototypiska reaktionen är förhärskande. Genom att reproducera en sådan diskursiv praktik upprätthålls det Mosher och Tomkins (1988) benämner som machismoideologi där mannen förutsätts inta en dominerande ställning. Kvinnlig påverkan på diskursen försvåras alternativt omöjliggörs då maskulin diskursiv praktik utgör normen och feminin sådan utgör en avvikelse.

Den defensiva prototypen vilken präglas av bitterhet, självförakt eller uppgivenhet låter sig inte skönjas i texten. Bydén förefaller inte försöka skjuta ifrån sig ofrånkomlig femininitet utan är likt redogjorts för ovan istället synnerligen tydlig i sin framtoning och agerar myndigt i rollen som patriark.

5.3. Arméchef Karl Engelbrektssons uttalande

Uttalandet gjordes av arméchef Karl Engelbrektsson den 8 december 2020 med anledning av att SVT samma dag publicerat uppgifter om våld och sexism vid utbildningen av värnpliktiga vid förbandet K3 i Karlsborg. Uttalandet gjordes i form av ett videoklipp vilket publicerades av Arméstaben på Försvarmaktens hemsida tillsammans med en kort ingress och citat från uttalandet (Försvarmakten, 2020). Klippet spreds vidare på Försvarmaktens olika kanaler, exempelvis Arméns officiella Facebooksida.

Idag talar jag till er som myndighetsföreträdare, arméchef och soldat.

Budskapet handlar om Försvarmaktens värdegrund.

Försvarmakten bedriver riskfylld och skarp verksamhet varje dag.

Grunden för detta är förtroendefulla relationer, där vi litar på varandra som individer och team. För trygga team de levererar.

Detta kräver bra ledarskap och medarbetarskap på alla nivåer.

Det är grunden för vår verksamhet.

Nu vänder jag mig till de få som ännu inte förstått detta.

Till de få som ägnar sig åt trakasserier.

Budskapet är enkelt: hur ska vi kunna lita på dig som stridsparskamrat i skarpa lägen, till och med i strid när vi är trötta och rädda och vädrets makter är emot oss och fienden inget hellre vill än att bekämpa oss.

Hur ska vi kunna lita på dig?

För mig är det enkelt. Det går inte. Därför är ni inte välkomna i vår organisation.

Nu vänder jag mig till er alla, den absoluta majoriteten, till alla som förstår och vet skillnaden på rätt och fel.

Till er säger jag: tveka inte, hjälp de få kamraterna och vid behov rapportera i linjen.

Eller till era förtroendevalda och vid behov anmäl.

Ovälkomna beteenden är en fiende i vardagen som ska bekämpas.

Lås oss istället tillsammans få fokus på de hjältedåd som utträttas i princip varje dag.

Internationellt, nationellt. Tillsammans med andra myndigheter och i alla dimensioner, på marken, i luften, till havs, längs våra gränser.

Det som tillsammans gör att vi bidrar till en stabilare omvärld i ett svårt omvärldsläge.

Låt oss tillsammans få fokus på dessa historier.

Vi ska vara farliga för fienden, inte mot varandra.

5.3.1. Text

Textens transivitet, hur händelse respektive process förenas eller inte och deras relation, präglas till allra största del av hög grad av aktörskap. Likt Bydén använder sig Engelbrektsson konsekvent av medvetna agenter där processerna är subjektstyrda och inte sker likt okontrollerbara naturfenomen i form av händelser. Detta bruk av medvetna agenter medför att ansvarsdimensionen lyfts fram. Pronomenbruket är genomgående och förhållandevis få passiva verb används. Detta gäller även då Engelbrektsson beskriver sig själv och den egna personen i form av exempelvis ”idag talar jag till er”, ”nu vänder jag mig”, ”för mig”. Detta medför att budskapet i texten, precis som i Bydéns text, tydligt riktas från Engelbrektsson som avsändare. Bruket går vidare att uppfatta även då det riktas mot ”de få som ägnar sig åt trakasserier”. Specificitet i ansvarsfrågan och aktörskapet är frekvent och tydligt.

Engelbrektsson använder sig av samma retoriska grepp som Bydén i det att han tydliggör vem eller vilka han vänder sig till och därefter konsekvent fortsatt benämner dessa som *dig, ni, er* och så vidare. Till skillnad från Bydén kan inte identifieras någon dualitet i ansvarsutkrävandet. Där Bydén kunde sägas abstrahera i form av ”den här typen av frågor” förhåller sig Engelbrektsson till ”ägnar sig åt trakasserier” samt ”ovälkomna beteenden”.

Därigenom undviks den implicita förskjutningen av ansvarsfrågan. Ansvaret läggs dock till fullo på individerna som ”ägnar sig åt trakasserier”. Där Bydén till del beskrev ett kollektivt misslyckande i arbetet med ”den här typen av frågor” nämner Engelbrektsson endast förövarna som enstaka problematiska element.

Engelbrektsson, precis som Bydén, anammar en könlös beskrivning av såväl offer som förövare som omgivning. Varken män eller kvinnor nämns i denna text och implikationen att det är individer som kränker, och att genom tillsägelse av dessa individer kan förändring ske, förskjuter återigen ansvar från gruppen män som kollektiv och den strukturella hypermaskulinitet som tidigare har redogjorts för. Det bör dock beaktas att Engelbrektssons text är en reaktion på händelser som inte lika tydligt präglas av en rapportering där specifikt kvinnor utgör offer för destruktiva beteenden. Detta förtar dock inte det strukturella och kulturella ansvaret i vilket de hypermaskulina socialisations- och enkulturationsprocesserna är centrala. Vidare bör det dock även ses som klarlagt, bl.a. med hänvisning till tidigare forskning presenterad i uppsatsen, att det företrädesvis är just kvinnor i militära organisationer som utsätts för denna typ av beteenden och att män utgör förövare.

Likt i Bydéns text ger analysen av nominaliseringsegenskaperna, den grammatiska metaforen där fokus förflyttas från ansvar till konsekvens, ett utfall där nominalisering är så gott som obefintlig. Handlingarnas konsekvens kan inte sägas vara i fokus utan ett konsekvent fokus läggs på ägandeskap av ansvarsfrågan. Där Bydén genom detta grepp uppnådde en rakryggad framtoning där ansvar, och därmed association, togs för såväl positiva som negativa aspekter uppnås inte samma effekt för Engelbrektsson. Bydén formulerade sig kring ett misslyckande vilket han inkluderade sin skuld i men Engelbrektsson för inte fram några som helst negativa aspekter av det egna eller kollektivets ageranden. De enda som i Engelbrektssons text förefaller ha felat är ”de få som ägnar sig åt trakasserier”. Användandet av första person skapar ett personligt tilltal liknande Bydéns med motsvarande jämlikhet och närhet som effekt. Utrymmet för tvetydigheter eller tolkningar är genomgående litet även i Engelbrektssons text och tack vare transiviteten är tydligheten hög. Det målande språket och det faktum att Engelbrektsson använder sig av fler ord, 263 kontra Bydéns 122 ord, skapar en annan form av förtrolighetsband där konsumenten av texten inkluderas i händelseförlopp och olika förhållanden.

Precis som för Bydén, i rollen som svensk överbefälhavare, är modaliteten tätt sammankopplad med Engelbrektsson i egenskap av svensk arméchef. Modaliteten, hur textförfattaren förhåller sig till sanningshalten i textens olika påståenden, präglas av textförfattarens auktoritet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Att Engelbrektsson förhåller sig till detta, precis som Bydén gjort, framstår som tydligt då graden av modalitet är mycket hög. Engelbrektsson upplevs förmedla en vald sanning och försiktighet eller ambivalens i uttalanden lyser med sin frånvaro. Engelbrektsson lägger till skillnad från Bydén ingen kraft vid att bekräfta berättelser om kränkningar utan berör endast detta indirekt genom att tala om ett fåtal som ägnar sig åt trakasserier. Inte heller det arbete som Bydén menar att Försvarsmakten gjort för att komma tillrätta med dessa destruktiva beteenden ges utrymme. Engelbrektsson målar istället upp en bild av ”den absoluta majoriteten” som förstår skillnaden mellan rätt och fel vilka sätts i kontrast till ”de få som ännu inte förstått detta”. Denna modalitet skapar en sanning där det handlar om individer som saknar förståelse och att det är brist på förståelse som orsakar destruktiva beteenden. Detta alltså till skillnad från en förklaringsmodell där socialisation eller kultur spelar en avgörande roll. Detta resonemang kan kopplas samman med att Engelbrektsson, precis som Bydén i sin text, skapar en sanning där trakasserier är specifika beteenden och handlingar där individer felar snarare än ett mer allomfattande strukturellt och kulturellt problem. Modaliteten ger således att det inte är Försvarsmakten i sig som är en del av problemet, skulden externaliseras, utan det är istället det fåtal trakasserande individer som inte hör hemma i organisationen. Om Försvarsmakten kan bli av med de enstaka felande individerna torde problemet därmed försvinna. Om problemet vore strukturellt eller kulturellt skulle det rimligtvis inte kunna upphöra om ”de få som ägnar sig åt trakasserier” plötsligt förstår ovanstående eller om de lämnar Försvarsmakten. Detta resonemang åsidosätter helt den omgivning som möjliggör trakasserier och som inte lyckas avstyra dem. Vidare förefaller individerna komma till Försvarsmakten redan bärandes på denna oförståelse och utan att ha präglats av organisationen. Skulden, med Engelbrektssons modalitet, är således helt och hållet fåtalets och inte alls kollektivets. Tonvikten i Engelbrektssons text ligger dock inte på det felaktiga i beteendena som sådana utan på hur dessa beteenden förtar den militära förmågan. Resonemanget förefaller vara att kollegor som trakasserar minskar tilliten och utan tillit sänks den militära förmågan. Detta ger i sin tur att Försvarsmakten inte kan lita på trakasserande kollegor som således inte är välkomna i organisationen. Som en förlängning av denna modalitet bygger Engelbrektsson upp en sanning där det är just den bristande tilliten som är

effekten av det han benämner som trakasserier. Detta resonemang ger att förhållandet mellan aktör och agent helt förskjuts. Med tanke på att Engelbrektsson målar upp Försvarmakten som den lidande parten lämnas inget som helst utrymme åt de individer och grupper som de facto har utsatts för dessa beteenden. Deras lidande marginaliseras till förmån för organisationens nytta. Vidare påverkan på professionen i stort, människosyn, psykosociala utmaningar och dylikt ges inget utrymme utan fokus är uteslutande på denna brist på tillit. Vidare bygger Engelbrektsson upp en bild där dessa trakasserier bör vara en parentes i Försvarmaktens sammanhang. Hellre än att behöva fokusera på detta vill Engelbrektsson kunna lägga ”fokus på de hjältedåd som uträttas i princip varje dag”. Detta förefaller i Engelbrektssons sanning vara normalbildens medan trakasserier beskrivs som en avvikande besvärlighet vilken bör ”bekämpas” för att kunna skjutas åt sidan till förmån för hjältedåden.

Genom användandet av metaforer kan förståelse för textförfattarens intentioner utforskas även med en låg grad av uttrycklighet av texten (Boréus & Seiler Brylla, 2018). Engelbrektssons text präglas inte av ett omfattande användande av metaforer vilket möjligtvis kan förklaras av den höga graden av uttrycklighet vilken redogjorts för ovan. Det fåtal metaforer som används bygger på en koppling mellan text och social praktik där det Mosher och Tomkins (1988) benämner som machismoideologi i form av maskulina krigarideal förstärks. Genom att likna ovälkomna beteenden vid ”en fiende i vardagen som ska bekämpas” kopplas arbetet med att minska dessa destruktiva beteenden samman med rollen som krigare.

5.3.2. Diskursiv praktik

Gällande textens intertextualitet kan inte heller i denna text identifieras uppenbara eller explicita referenser till andra texter. Texten är inte skapad från intet utan är ofrånkomligen i relation till befintliga texter och diskurser även om de inte går att identifiera vid denna analys (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Likt redogjorts för tidigare krävs möjligtvis specifikt riktad forskning om just diskursen och relation till tidigare texter för att lyckas identifiera dessa och fullödigt sätta denna text i sin intertextuella kontext.

Ovanstående gäller dock endast den i regel explicita intertextualiteten. Den i regel implicita interdiskursiviteten låter sig analyseras genom tolkning (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Bydén text föreföll präglas av en låg grad av interdiskursivitet men med det sagt utan att vara uppenbart starkt präglad av den militära diskursen i ordval och dylika textegenskaper. Om något kan den tolkas som en subtil form av reproduktion. Detta med anledning av

resonemanget att endast det som aktivt vänder sig mot den etablerade diskursen i en hegemoni kan sägas vara omdanande. Även det till synes neutrala resulterar i en reproduktion av i det här fallet maskulina praktiker. Engelbrektssons text skiljer sig markant från detta subtila och till synes neutrala. Precis som i Bydéns text saknas tydliga influenser från externa diskurser. Män, kvinnor, maskulinitet och femininitet är alla begrepp som lyser med sin frånvaro. Begrepp hämtade från genusteori, hegemoni, sociologi och psykologi lyser även här med sin frånvaro och istället framstår det likt i Bydéns text som att ansträngningar har gjorts för att inte använda sig av en sådan diskurs. En avgörande skillnad från Bydéns text är det omfattande användandet och betonandet av den militära diskursen. I textkonsumenten inskräps hur "Försvarsmakten bedriver riskfylld och skarp verksamhet varje dag" och vilka särskilda krav som ställs på de individer som är en del av denna verksamhet. Vidare redogör Engelbrektsson för hur "fienden inget hellre vill än att bekämpa oss", vilka "hjältedåd som uträttas" och uppmanar till att "vi ska vara farliga för fienden". Där Bydéns text med viss modifiering skulle kunna tänkas vara en text från en annan myndighet låter sig Engelbrektssons text inte nyttjas i andra sammanhang än det militära. Då den militära diskursen är tydligt maskulin som en del av maskulin hegemoni utgör Engelbrektssons text ett bidrag till en tydlig reproduktion av densamma. Vidare, likt i Bydéns text, skapas en diskurs där individer felar och inte kollektivet. Detta får den diskursiva praktiken att framstå som än mer reproducerande då dessa individer med destruktiva beteenden inte sägs vara representativa för Försvarsmakten. Istället framställs individerna som externa element vilka, ur textförfattarnas perspektiv, bör rensas ut. Detta trots att de likväl är just en del av Försvarsmakten vilket får hela resonemanget att framstå som synnerligen paradoxalt.

5.3.3. Social praktik

I sammanbindandet mellan den lingvistiska analysen och den diskursiva praktiken används sociala praktiker, likt Mosher och Tomkins prototypiska reaktioner, för att analysera även icke-diskursiva beståndsdelar och för att kontextualisera resultaten än mer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Till skillnad från i Bydéns text använder sig Engelbrektsson inte av affekter, vilka spelar en särskild roll inom skriptteorin, i sitt meningsskapande. Där Bydén uppgav sig vara besviken, ledsen och förbannad förhåller sig Engelbrektsson inte explicit till denna form av känslouttryck. Således kan inte explicita affekter användas för att placera Engelbrektssons reaktion bland de prototypiska. Implicita affekter förefaller däremot förekomma i större utsträckning. Engelbrektsson kan sägas ha en ifrågasättande ton i sin text

vilken präglas av en kontrollerad form av besvikelse och ilska. Utan att ta till kraftuttryck förefaller Engelbrektsson kraftigt ifrågasätta vad ”de få som ägnar sig åt trakasserier” ens har att göra i organisationen. Individerna är enligt Engelbrektsson inte att lita på, har inte förstått vikten av tillit och vare sig förstår eller vet skillnaden på rätt och fel. Detta ger sammantaget samma typ av patriarkala framtoning som Bydén uppnådde genom sin text och Engelbrektsson framstår som ett myndigt överhuvud som skipar rättvisa genom sina kategoriska fördömanden. Som ett led i detta kan Engelbrektssons höga grad av modalitet i texten sägas bli till ett uttryck för dominans vilken förstärker den patriarkala rollen. Detta är vidare i linje med hur Mosher och Tomkins (1988) redogör för hur machomannen kulturellt härstammar från nomadkrigaren och att machismoideologin i grunden är en krigarideologi. Som ett led i att upprätthålla sin upphöjda ställning måste machomannen vara beredd att utföra riskfyllda handlingar vilket kombineras med att i enlighet med den motverkande prototypiska reaktionen gå till attack mot omgivningen. En betoning av denna krigarideologi är förekommande i Engelbrektssons text och en tydlig udd riktas mot vad som beskrivs som de enstaka få individer som felar. Genom att eskalera situationen och gå till attack mot dessa individer agerar Engelbrektsson i enlighet med vad Mosher och Tomkins (1988) beskriver som ”mucho macho”. En invändning skulle i detta fall kunna vara att Engelbrektsson de facto fördömer de individer som ägnat sig åt destruktiva beteenden. Mosher och Tomkins (1988) menar dock att denna respons måste ses som kontextuell och en produkt av sin tid. Att försvara manligheten idag innebär inte att fördöma eller förneka de som är offer för destruktiva beteenden, det skulle troligtvis utgöra en karriärsäandande handling, utan att istället uttrycka maskuliniteten där så är möjligt. Ett tydligt exempel är hur Engelbrektssons utmålar ovälkomna beteenden som en ”fiende i vardagen som ska bekämpas”. Som tydligast kan denna analys sägas bli om mottagaren föreställer sig alternativa reaktioner i kontrast till Engelbrektssons text. Istället för att gå till angrepp skulle fokus kunna vändas inåt och mot de som är offer för dessa beteenden. Ett inåtvänt fokus på hur den egna organisationen har felat och svikit offer, hur den egna kulturen behöver förändras och riktad empati och värme mot offer för destruktiva beteenden. Anmärkningsvärt i Engelbrektssons text kan sägas vara det faktum att i en text som föranleds av rapportering om destruktiva beteenden behandlar inte ett enda ord de individer som kan sägas utgöra offer för dessa beteenden och inte heller riktas formuleringar direkt till dessa. Detta är ytterligare ett tecken på hur den motverkande prototypen är agendasättande i texten där omsorg förefaller prioriteras bort till förmån för aggressivitet och dominans. Möjligtvis avser Engelbrektsson

dessa individer i två meningar vilka behandlar hur ”de få kamraterna” ska hjälpas och vid behov rapporteras. Det förefaller dock synnerligen uppseendeväckande om så är fallet då det innebär att offret uppmanas hjälpa sin förövare. Dessa formuleringar antas därför vara riktade till omgivningen som inte utsätts för destruktiva beteenden. Ett minimalt inslag av dualitet kan dock anas i form av att Engelbrektsson i en bisats beskriver hur militär personal i strid är ”trötta och rädda” vilket inte överensstämmer med uttryck för maskulina stereotyper och således inte heller är i linje med den motverkande prototypen. Denna formulering ges dock inte särskild vikt i texten och detta uttryck förtas av hur diskursen i övrigt präglas av maskulina uttryck.

Engelbrektsson är jämfört med Bydén mer explicit i sina referenser till machismoideologiska uttryck men de delar båda den uppmålade bilden av en yttre fiende mot vilken kollektivet kan rikta sin aggression. Kollektivet är inte primär mottagare av skulden i texterna vilket skulle ha signalerat att problemen är kulturella och strukturella. Istället fokuserar Engelbrektsson, likt Bydén, på de enstaka felande individerna vilka utmålas likt externa fiender icke hemmahörandes i Försvarsmakten. Samtidigt som de är en ofrånkomlig del av den, helt sonika genom deras existens inom den, framställs de i texterna som avvikande element vilka inte är representativa för Försvarsmakten. Den motverkande prototypen går till attack mot dessa individer vilket kan sägas utgöra en tacksam utväg i försvaret av en hotad maskulinitet. Med en reparativ prototypisk reaktion skulle dessa individer ha kunnat erkännas vara såväl en del av Försvarsmakten som ofrånkomligen en produkt av organisationen. Misslyckandet skulle då kunna läggas på såväl individ som kollektiv. Detta skulle dock medföra att problematiken med de maskulina socialisations- och enkulturationsprocesserna tvingas erkännas vilket i sin tur medför att maskuliniteten hotas än mer och att de maskulina skripten ifrågasätts. Att så inte görs är därmed ett tydligt tecken på hur båda texterna, om än i olika utsträckning, är i linje med den motverkande prototypiska reaktionen. En motverkande externalisering kan sägas sättas i kontrast till en reparativ internalisering. Som ett led i denna externalisering och därigenom förnekelse kan den maskulint diskursiva praktiken föras fram. Genom att varken Bydén eller Engelbrektsson lägger möda på att göra sina texter helt fria från könsanknutna pronomen och könens olika roller i sammanhanget flyttar de fokus från den maskulinitet som annars kunnat klandras. Om män, kvinnor, femininitet och maskulinitet inte förs på tal kan de inte heller utgöra förklaringsmodeller. Den maskulint diskursiva praktiken tyder på att den motverkande prototypiska reaktionen är förhärskande. Genom reproduktion av denna diskursiva praktik upprätthålls det som Mosher och Tomkins (1988)

benämner som machismoideologi. Kvinnlig påverkan på diskursen är försvårad alternativt omöjliggjord då maskulin diskursiv praktik utgör normen och feminin sådan utgör en avvikelse.

Ovanstående visar sammantaget tydligt hur den motverkande prototypen, där hotet mot den egna maskuliniteten hanteras genom att just demonstrera en förstärkt egen maskulinitet och rikta denna mot omgivningen, genomsyrar texten. Detta kan alltså sättas i kontrast till hur en reparativ reaktion skulle ha kunnat genomsyra ett liknande uttalande som istället präglats av ifrågasättande av tidigare val och ideologi samt uppvisande av empati, värme och sårbarhet (Mosher & Tomkins, 1988).

Likt i Bydén text låter sig den defensiva prototypen, vilken präglas av bitterhet, självförakt eller uppgivenhet, inte skönjas i texten. Inte heller Engelbrektsson förefaller försöka skjuta ifrån sig ofrånkomlig femininitet. Istället, likt redogjorts för ovan, är Engelbrektssons synnerligen tydlig i sin framtoning och agerar i en roll vilken kan liknas vid en myndig patriark.

6. Avslutning

6.1. Sammanfattning

Sammanfattningsvis pekar analysen på att Mosher och Tomkins teori om prototypiska reaktioner som en del av hypermaskulin socialisation och enkulturation kan förklara Försvarsmaktens högsta företrädares reaktioner då maskuliniteten utmanas.

Den kritiska diskursanalysen visar på hur såväl Bydén som Engelbrektsson i sina reaktioner ger uttryck för det som Mosher och Tomkins benämner som den motverkande prototypiska reaktionen. De tre dimensionerna text, diskursiv praktik och social praktik är samstämmiga och pekar konsekvent i en gemensam riktning. Bydén och Engelbrektsson vänder hotet mot den egna maskuliniteten från sig själva och mot omgivningen. De demonstrerar än mer maskulinitet och därigenom förstärks den egna maskulina identiteten, självkänslan och statusen. I egenskap av att utgöra maskulint normativa företrädare leder dessa uttryck genom deras inflytande i förlängningen till en reproduktion och förstärkning av hypermaskuliniteten i Försvarsmakten. Då varken Bydén eller Engelbrektsson nämner några som helst könsanknutna pronomen eller hanterar könens olika roller i sammanhanget flyttar de även fokus från den maskulinitet som annars kunnat klandras. Om inte män, kvinnor, femininitet och maskulinitet förs på tal kan dessa inte heller utgöra förklaringsmodeller. Det

gemensamma motverkande uttrycket till trots återfinns dock vissa skillnader i reaktionerna. Bydén är i sin reaktion avskalad men också affektiv vilket Engelbrektsson inte är i motsvarande grad. Engelbrektsson är snarare mer målande och förhåller sig vidare till en diskurs tydligt präglad av krigarideal vilket Bydén inte gör i samma utsträckning. De motverkande uttrycken är emellertid påfallande tydliga hos de båda och ovanstående diskrepanser utgör endast nyansskillnader inom ramen för den motverkande reaktionen. De två ytterligare prototypiska reaktionerna, den defensiva respektive reparativa, kan inte skönjas utan lyser med sin frånvaro i de analyserade reaktionerna.

6.2. Teoretiska implikationer

Mosher och Tomkins teori med tillhörande modell av de prototypiska reaktionerna framstår genom analysen som en välfungerande och gångbar modell. Trots dess ursprungliga primära användningsområde inom utvecklingspsykologi är den tilltalande som företrädelsevis sociologisk förklaringsmodell i relation till empiri i form av Försvarmaktens jämställdhetsproblematik. I en kultur där machismoideologin är förhärskande och de motverkande reaktionerna dominerar kan förutsättas att arbetet för ökad jämställdhet och förändring av maskulinitet går i en långsam takt vilket således också förefaller vara fallet i Försvarmakten. Trots det övriga samhällets utveckling är förekomsten av hypermaskulina uttryck fortsatt närvarande i kombination med att numerär jämställdhet är fortsatt avlägsen. Detta kan, likt tidigare redogjorts för, förklaras av socialisations- och enkulturationsprocesserna i den autonoma och isolerade organisationen Försvarmakten. Teorin är dock uppenbart präglad av att ha utvecklats så tidigt, i sammanhanget, som 1988. Detta medför att den lider av ett binärt förhållningssätt till kön och genus där utvecklingen inom företrädelsevis HBTQI-området på intet sätt omhändertas. Däremot fångas det maskulina perspektivet på ett tillfredsställande sätt vilket till stor del är vad som likväl ger teorin dess gångbarhet trots utvecklingspotentialen.

I relation till det akademiska ämnet krigsvetenskap förefaller det tvärvetenskapliga tillvägagångssättet ha varit synnerligen gynnsamt. Genom att inkorporera genusvetenskap, sociologi och psykologi har förståelsen för den militära organisationens och professionens villkor fördjupats. Vidare har forskningsläget breddats genom en utökad förståelse för hypermaskulinitet i allmänhet och i militära organisationer i synnerhet.

6.3. Metodologiska implikationer

Studiens främsta styrkor torde ligga i det kritiska förhållningssättet vilket förefaller lämpa sig väl för just granskningen av maktrelaterade fenomen. Metodologiskt har påvisats hur den kritiska diskursanalysen som metod har fungerat tillfredsställande ur ett teoriprövande perspektiv. Faircloughs kritiska diskursanalys medger ett utrymme i den tredje dimensionen *sociala praktik* vilken kan fyllas med för teoriprövningen relevanta sociala praktiker. Detta tillåter en hög grad av flexibilitet vilken tillåter den typ av tvärvetenskaplighet som har nyttjats i denna uppsats. Vidare är analysen text, i dess bildliga bemärkelse, inte begränsad till en viss typ av material utan metoden lämpar sig väl för såväl intervjuer som litteratur vilket är till gagn för forskaren.

Uppsatsens mest framstående svaghet torde vara de tolkningar vilka står i centrum för den kritiska diskursanalysen. Förståelse och bias präglar dessa tolkningar och med en annan uppsatsförfattare skulle tolkningarna se annorlunda ut. Dessa tolkningar är likafullt en nödvändighet i processerna för att skapa förståelse och kan till del motverkas samt synliggöras genom reflexivitet i form av transparens. Den ofrånkomliga präglingen av uppsatsförfattarens tolkningar har omhändertagits under tidigare avsnitt om just *reflexivitet*.

6.4. Praktiska implikationer

Med uppsatsens slutsatser i beaktande framstår de praktiska implikationerna för Försvarmakten som synnerligen omfattande och allvarliga. Bydén och Engelbrektssons nyttjande av framför allt modaliteten bidrar till att bygga upp en verklighet där Försvarmaktens problem med hypermaskulina uttryck beror på enstaka individer som inte hör hemma i organisationen. Bydén och Engelbrektsson talar varken om män, kvinnor, maskulinitet eller femininitet. De nämner inga könsanknutna pronomen eller hanterar könsens olika roller i sammanhanget. Genom detta tillvägagångssätt förflyttas fokus från den maskulinitet som annars kunnat klandras. Om inte män, kvinnor, femininitet och maskulinitet förs på tal kan dessa inte heller utgöra förklaringsmodeller. De sociokulturella aspekterna lämnas således därhän och utgör inte en del av den utmålade problembilden. Detta är problematiskt då det står i fullständig motsättning till i uppsatsen tidigare redovisat forskningsläge gällande hypermaskulinitetens uppkomst och reproduktion. Det står även i uppenbar motsättning till den oerhörda omfattningen av hypermaskulina uttryck i Försvarmakten vilket kvinnors vittnesmål i #metoo-uppropet *givaktochbitihop* tydligt visar på. Detta fokus på enstaka individers klandervärda beteenden riskerar att leda till en negativ

spiral där hypermaskuliniteten ständigt reproduceras istället för att utmanas och omdanas. Då processer som socialisation och enkulturation utelämnas istället för att införlivas framstår de felande individerna inte som produkter av den egna organisationen utan främmande element som inte kan följa den stipulerade värdegrunden. Destruktiva beteenden kan med den verklighetsbeskrivningen inte ligga den egna organisationen till last utan det är en form av yttre fiende som har nästlat sig in och agerar illvilligt. Denna fiende ska bekämpas vilket genom de uppvisade motverkande reaktionerna reproducerar hypermaskuliniteten, formar nya individer präglade av just hypermaskulinitet och ytterligare fiender står att finna. Med denna förklaringsmodell, vilken inte innefattar den strukturella och kulturella problematiken med gruppen män i fokus, föreligger för Försvarsmakten som organisation heller inget behov av förändring.

För att Försvarsmakten ska kunna bryta denna destruktiva spiral framstår uttryck från män i enlighet med Mosher och Tomkins reparativa reaktion som eftersträvansvärda, vilket också är vad Mosher och Tomkins själva föreskriver (1988). Dessa mäns uttryck bör präglas av en blick som vänds mot den egna organisationen likt i denna uppsats. Med en sådan blick kan den egna organisationens brister erkännas och kulturen ifrågasättas vilket torde vara ett vitalt och självklart led i kampen för en jämställd organisation.

6.5.Fortsatt forskning

I denna uppsats har enbart mäns reaktioner på högsta organisatoriska nivå studerats. För att bidra till att skapa en mer omfattande förståelse vore det fördelaktigt om vidare forskning fokuserade även på lägre hierarkiska nivåer samt mellan olika typer av förband och verksamhetsområden. Ytterligare en utforskad aspekt är när och hur de initiala socialisations- och enkulturationsprocesserna präglar individernas möte med de militära praktikerna. Mosher och Tomkins modell tar sin grund i utvecklingspsykologin och hur individen formas tidigt i livet. Forskningsläget skulle vara betjänt av att studera individers första möten med de militära praktikerna men även att följa dessa individer över tid. I just denna uppsats har kritisk diskursanalys funnits lämpligt men gemensamt för ovanstående förslag till fortsatt forskning är möjligheterna till djupintervjuer vilka kan medföra ytterligare förståelse för mäns maskulinitet och hur den kommer till uttryck i den militära kontexten. Av stor vikt för ett förändringsarbete vore att söka efter prototypiskt reparativa reaktioner och studera vilka förutsättningar som har legat till grund för att generera dem och hur de kan uppmuntras.

Likt tidigare redogjorts för menar Tomkins (1979) att olika skript aktiveras vid olika tidpunkter och kräver en form av trigger för denna aktivering. Tidpunkten för att agera just macho, machoskriptens trigger, är vid varje tillfälle som maskuliniteten utmanas. Vidare studier av sådana triggers i en specifikt militär kontext skulle öka förståelsen för fenomenet och möjligen kunna spela en stor roll i att påverka preventivt arbete med hypermaskulina uttryck.

7. Referenslista

Böcker och vetenskapliga artiklar

Addelston, J., & Stirratt, M. (1996). *The last bastion of masculinity: Gender politics at the citadel*. Cheng, C. (Red.), *Research on men and masculinities* (s. 54–76). Beverley Hills, CA: Sage.

Alvinus, A., & Holmberg, A. (2019). *Silence-breaking butterfly effect: Resistance towards the military within #metoo*. *Gender, Work & Organization* 26(9), S. 1255-1270.

Andersson, S (1982). *Positivism kontra hermeneutik*. Bokförlag Korpen Göteborg

Barlebo Wennerberg, S. (2001). *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Liber Ekonomi.

Barrett, F. J. (1996). *The Organizational Construction of Hegemonic Masculinity: The Case of the US Navy*. *Gender, Work & Organization* 3(3), s. 129-142.

Boréus, K. (2011). *Diskursanalys*. Ahrne, G & Svensson, P (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (p. 150-164). Liber AB.

Boréus, K., & Seiler Brylla, C. (2018). *Kritisk diskursanalys*. Boréus, K. & Bergström, G. (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (s. 305-351). Studentlitteratur AB.

Burr, V. (2003). *Social Constructionism*, Routledge Publishing.

Butler, J. (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. Routledge Publishing.

Börjesson, M., Palmblad, E. (2003), *Diskurser och konstruktioner – En sorts metodbok*. Studentlitteratur AB.

- Cheng, C. (1996). *Masculinities in organizations*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Cockburn, C. (1991). *In the way of women: men's resistance to sex equality in organizations*. Basingstoke: Macmillan.
- Cohn, C. (1987). *Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals*. *Signs* 12(4), s. 687-718.
- Connell, R. (1987). *Gender and power: society, the person and sexual politics*. Cambridge Polity in association with Blackwell.
- Connell, R., & Messerschmidt, J.W. (2005). *Hegemonic masculinity?: rethinking the concept*. *Gender & society* (Online). 19(6), s. 829–859).
- Coser, L. A. (1974). *Greedy institutions: Patterns of undivided commitment*. Free Press.
- Doan, A., & Portillo, S. (2017). *Not a Woman, but a Soldier: Exploring Identity through Translocational Positionality*. *Sex Roles*, 76(3), s. 236-249.
- Eduards, M. (2012). *What does a bath towel have to do with security policy?: gender trouble in the Swedish Armed Forces*. *Making gender, making war : violence, military and peacekeeping practices*. (s. 51-62).
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis*, Longman.
- Gee, J. P. (2011). *How to do Discourse Analysis: A Toolkit*, Routledge.
- Goffman, E. (1961). *On the characteristics of total institutions*. In *Symposium on Preventive and Social Psychiatry*. Walter Reed Army Medical Centre.

Hale, H. C. (2012). *The role of practice in the development of military masculinities*. *Gender, Work & Organization* 19(6), s. 699-722.

Heinecken, L. (2017). *Conceptualizing the tensions evoked by gender integration in the military*. *Armed Forces and Society*, 43, s. 202–220.

Henderson, R. (2005). *A Faircloughian approach to CDA: Principled eclecticism or a method searching for a theory?*. *Critical Studies in Education*, 46(2), s. 9-24.

Howarth, D. (2007). *Diskurs*, Liber AB.

Lindholm, S. (1985). *Vetenskap, verklighet och paradigm*. Almqvist och Wiksell Förlag AB.

Kolankiewicz, M. (2012). *Where discourse ends: The discursive and the non-discursive in Laclau and Mouffe's discourse theory and in Fairclough's critical discourse analysis*.

Jacobsson, K., & Sjöberg, K., (Red). *Pondering on methods A variety of methodological concerns*. Faculty of Social Sciences: Lunds Universitet, s. 123-136.

Messerschmidt, J. W. (1993). *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Messerschmidt, J. (1995). *Managing to kill: Masculinities and the space shuttle Challenger explosion*. *Masculinities* 3(4), s. 1-22. Lanham, MD: Rowman & Littlefield

Messerschmidt, J. (2005) *Men, Masculinities, and Crime*. Kimmel, M.S., Hearn, J. & Connell, R. (Red.). *Handbook of studies on men and masculinities*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Messerschmidt, M. (2018) *Ingrained Practices: Sexual Violence, Hypermasculinity, and Re-Mobilisation for Violent Conflict*. *Global society : journal of interdisciplinary international relations*. (Online) 32(4), s. 477–495.

Morris, M. (1996). *By force of arms: Rape, war and military culture*. Duke Law Journal, 45, s. 651– 781.

Mosher, D. L., & Sirkin, M. (1984). *Measuring a macho personality constellation*. Journal of Research in Personality, 18(2), s. 150– 163.

Mosher, D. L., & Tomkins, S. (1988). *Scripting the macho man: Hypermasculine socialization and enculturation*. The Journal of sex research, 25(1), s.60-84; New York: Taylor & Francis Group.

Rajandran, K., & Taib, F. (2014). *The representation of CSR in Malaysian CEO statements: a critical discourse analysis*. Corporate Communications: An International Journal, 19(3), s. 303– 317.

Rimalt, N. (2007). *Women in the sphere of masculinity: The double-edged sword of women 's integration in the military*. Duke Journal of Gender Law & Policy, 14(2), s.1097-1120.

Rosen, L., Knudson, K., & Fancher, P. (2003). *Cohesion and the culture of hypermasculinity in U.S. Army units*. Armed Forces & Society: An Interdisciplinary Journal, 29(3), s. 323-351.

Schwartz-Shea, P., & Yanow, D. (2012). *INTERPRETIVE RESEARCH DESIGN Concepts and Process*. Routledge.

Simic, O. (2010). *Does the Presence of Women Really Matter? Towards Combating Male Sexual Violence in Peacekeeping Operations*. International Peacekeeping. 17(2), s. 188-199.

Spak, M. I., & McCart, A. M. (2004). *Effect of military culture on responding to sexual harassment: The warrior mystique*. Nebraska Law Review, 83(1), s. 79– 112.

Svensson, P. (2019). *Diskursanalys*. Studentlitteratur AB.

Sundevall, F. (2011). *Det sista manliga yrkesmonopolet: Genus och militärt arbete i Sverige 1865-1989*. Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Ekonomisk-historiska institutionen.

Tetreault, M. A. (1988). *Gender Belief Systems And The Integration Of Women In The U.S. Military*. *Minerva*, 6(1), s. 44-71.

Tomkins, S. S. (1979). *Script theory: Differential magnification of affects*. Howe, H. E. Jr., & R. Dienstbiener (Red), 1978 Nebraska symposium on motivation, s. 201-236. University of Nebraska Press.

Turchik, J. A., & Wilson, S. M. (2010). *Sexual assault in the US military: A review of the literature and recommendations for the future*. *Aggression and violent behavior* 15(4), s. 267-277.

Vokey, M., Tefft, B., Tysiaczny, C., & Vokey, T. (2013). *An Analysis of Hyper-Masculinity in Magazine Advertisements*. *Sex Roles*, 68(9), s. 562–576.

Widerberg, K. (2010). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur AB.

Wilén, N., & Heinecken, L. (2018). *Regendering the South African arm: Inclusion, reversal and displacement*. *Gender, Work & Organization*, 25(6), s.670-686.

Winslow, D. (1997). *The Canadian Airborne Regiment in Somalia: A Socio-political Inquiry*. Canadian Government Publishing.

Winther Jørgensen, M., & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur AB

Media och webbsidor

”1.768 kvinnor i försvaret”. (29 november 2017). Alla anmälningar måste tas på allvar. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/debatt/1768-kvinnor-i-forsvaret-alla-anmalningar-maste-tas-pa-allvar/>

Arméstaben. (8 december 2020). ”Ovälkomna beteenden är en fiende som ska bekämpas”. *Försvarsmakten*. <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2020/12/ovalkomna-beteenden-ar-en-fiende-som-ska-bekampas/>

Björk, F. (8 december 2020). Det här är avslöjandet om jägarutbildningen på K3 i Karlsborg. *SVT Nyheter Väst*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/har-ar-gravet-i-korthet>

Bolin, V. (9 juli 2020). Därför stormar det kring Carl von Linné. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/darfor-stormar-det-kring-carl-von-linne>

Egidius, H. Natur & Kultur. (saknar publiceringsdatum – hämtad 4 maj 2021). Natur & Kulturs Psykologilexikon. <https://www.psykologiguiden.se/psykologilexikon>

Vetenskapsrådet. (10 dec 2018). Etik i Forskningen. *Vetenskapsrådet*. <https://www.vr.se/uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html>

Högkvarteret. (29 november 2017). ÖB reagerar på kränkningar. *Försvarsmakten*. <https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2017/11/ob-reagerar-pa-krankningar/>

Persson, K. (27 maj 2020). Efter 499 år – Första kvinnan i rollen som armégeneral. *Chefstidningen*. <https://chefstidningen.se/reportage/efter-499-ar-forsta-kvinnan-i-rollen-som-armegeneral>

SVT Nyheter. (18 september 2006). Nakenskjutning i Vaxholm får följder. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/nakenskjutning-i-vaxholm-far-foljder>

SVT Nyheter. (9 april 2020). Officerare anmäls för mathets. *SVT Nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/upsala/officerare-anmals-for-mathets>

Rapporter, årsredovisningar och övriga publikationer

ALLEA - All European Academies (2018). Den europeiska kodexen för forskningens integritet.

https://www.vr.se/download/18.7f26360d16642e3af99e94/1540219023679/SW_ALLEA_Den_europeiska_kodexen_f%C3%B6r_forskningens_integritet_digital_FINAL.pdf

European Institute for Gender Equality (2019). Gender Equality Index 2019.

<https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/resources/view/9163/european-institute-for-gender-equality-index-2019-reports>

Försvarmakten (2003-2019). Försvarmaktens årsredovisningar 2003-2019.

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-forsvarsmakten/dokument/arsredovisningar/>